

Deus lux mea Anno
Gott ist mein strot, 1593,
Der hatt mich erlot)

Nomen cui sacrum imposuit Baptisma simonis
Hic tenet hanc noxam, creta, iure libram!
Nunc igitur proci hinc omnes discedite fures,
Nec placet digitis hinc tetigisse libram,
Ne vestra a nigris lacerentur viscera coruis,
Et dentur vestris premia digna opens.

Non omnia possunt omnes

MEMENTO MORI
Madame de Paris, Labay, an dny Lord.

St. Graec. in Oct. W. 94.

II 2 4 137

Sunt ex libris
Cassini dalmij
Romulensis
contat 39.

AVDOMARI

TALÆI RHE-
TORICA

E

P. RAMI REGII PRO-
FESSORIS PRÆLECTIONI-
BUS OBSERVATA.

*Cui præfixa est epistola, quæ Lectorem de omni-
bus utriusq; viri scriptis propediem
edendis commonefacit.*

FRANCOFURTI

Apud hæredes Andreae Wecheli,

M. D. LXXXII.

consulit 2 gro

AVDOMARI

TALAI RHE

TORICA

E

LAMI REGII RRO-

ESSORIS FRALLECTION-

BUS OBSERVATA.

(In printed text, likely bleed-through from the reverse side of the page)

FRANCOURTI

Apud Johannem Weydum

M. D. LXXII

ANDREAS WECH-

lus Lectori S. D.

BGO ut omni officio P. Ramum, dum viveret, prosequi semper studui, ita beatam mortui memoriam omni pietatis observantia, quæ optimo viro tribui debet, dignissimam esse statuo. Nam & singularis morum probitas, innocentia, publicæ utilitatis studium, cæteræq; eximiæ virtutes, vivo illi bonorum amorem meritò conciliarunt, & indignus nefariæ cædis illatæ casus superstitibus desiderium ingès cum mœrore accendit. Verùm hæc mihi propria causa tanti in hominem amoris, præter commemoratas illas omnibus communes, extat, & ad extremum usque spiritum extabit, quòd suas lucubrationes nostris typis excudi voluit, atque in eo semper animi proposito, ex quo semel me sibi typographum ascivit, quantum quidem temporum ratio ferre visa est, perseveravit: ut quoscunque ille libros velut liberos quosdam procreabat, ad eos edendos meam operam, fidem ac diligentiam tanquam obstetricis munus obire juberet. In quo cùm mihi non vulgarem ho-

norem haberi perspicerem, nullis laboribus, nullis sumptibus (qui neq; pauci neq; modici faciendi fuerunt) parcendum esse duxi, quin, quanta ille cura ac studio omnia scribebat, tanta per me industria in lucem tersissimis typis emitterentur. Quod dum sedulò feci, sæpe fuit ille mihi adeundus & rogandus, sæpe fuit quod inchoaveram cōmunicandum, ut omnia rectè curarentur, ea potissimùm in quibus à communi reliquorum more discedebat: denique editum fœtum sæpe (quod Atticis obstetricibus solenne fuit) ferens, ἀμφοδρόμια περιέχειν coactus sum. Quem laborem cūm totos quindecim annos continenter exantlaverim, quàm magni sumptus mihi fuerint faciendi, quanta sollicitudo animi meum fatigaverit, omnibus æquis rerum hujusmodi æstimatoribus facilè constare arbitror, cūm præsertim post emissam aliquam editionem, alia à superiore, multis sæpe locis immutata, statim sufficienda esset. Solebat enim vir ille manum suis scriptis jam editis subinde admovere: quæ, nonnulla addens, aut adimens, aut etiam ordinem mutans, recudebat, ac quasi nova faciebat. Quam rem cūm illi plerique vitio verterent, qui constantiæ gloriolam venantur, ut ab iis quæ semel senserunt aut dixerūt, nunquam discedant: ille contra nunquam sibi quiescendum existimabat, quin limatiora prioribus posteriora dare conaretur, interim jam confecto

in

in præsens labore, adolescentium studia juvarentur. Nec dubitandum est quin roties lambendo fœtu hoc conaretur, ut id unus præstaret, quod multi scriptores variis sibi invicem seculis succedentes perficere studuerunt: quorum postremos videmus multa superiorum scriptis observatis addidisse, detraxisse, mutasse, emendasse. Quæ cum ita sint, ut diligentiam quam potui maximam vivo integerrimo viro præstiti, sic quoque illi hodie superstes (cui in morte oppetenda cum multis piis perfidiosè oppressis penè socius fui, é furentis plebis faucibus ope diuina ereptus) ita mortuo operam sedulam pro viriliter navare constitui. Itaque cum post ejus obitum viderem illius scripta à nonnullis doctis viris in pretio haberi cœpta conquiri, quosdam etiam typographos ad ea excudenda accingi, ac non neminem esse, qui jam manum operi admoverit: (nempe quia

Pascitur in vivis livor, post fata quiescit)
 cœpi egomet cogitare rem meam in hoc negotio præcipuè agi: grauiissimamque causam me habere arbitratus sum, cur alios falcem in meam messem immittere prohiberem. Neque enim mihi tam diuturnæ possessionis interversionem ferendam esse existimavi, quin illius retinendæ interdicto agerem, eamque velut lege vindiciarum recuperarem. Quæ sanè causâ etiamsi sola moveri me significarem, nihil absurdum, credo, facere viderer, si

quis typographicarum legum rationem habeat: Verum hac in re officii mei potissimam & primam rationem habui, ut & mortui estimationi, & studiosorum utilitati consulam. Quod me præ cæteris præstare posse, profiteri non dubito, qui penè illi assidens, quæ postremo tempore, ac propè sub mortem parturiebat, animadvertere potui, atque adeo nunc efficere possum, ne pridiana pro recentibus, id est majori studio elaboratis, & accuratius politis, juventuti obtrudantur: sed magis ut quæ δευτέρων φροντίδων sunt (imó ὑσάτων potius, atque ita σοφωπέτων) summa fide atq; cura studiosis offerantur. Quam ad rem rectè perficiendam, non defuturos mihi optimi viri amantissimos homines confido, Petrum Bergeronium in primis, Losellum, Arnaldum Ossatum, Ioannem Poetevinum; nonnullosque alios, quos acerrimo iudicio præditos esse scio, ut (quemadmodum de matre sua perita obstetrice apud Platonem loquitur Socrates) alienos fœtus à genuinis, vitales ab imbecillis discernant. Horum ego opera, consilio & auctoritate, P. Rami τῶν τοῦ γεννηθέντος (neque enim ullos ἀγόνους vel ἀνεμίδους edidit) postremos nimirum, & cum iudicio maximè ob longum docendi usum confirmato valebat, natos, in maximam studiosorum utilitatem emissurum me recipio. Hujus rei documentum ac specimen jam vobis præbui in Grammatica Latina à nobis

nobis anno 1572. excusa: quam qui conferre cum ea volet, quæ Basileæ aliquot antè annis edita fuerat, facile intelliget, quemadmodum vir ille seipsum quotidie superare contenderet. Eodem anno Dialecticam recognitam, & velut suprema manu elaboratam dedimus. Quin & Talæi Rhetoricam eadem cura & fide emendatam tunc emisimus. Nam quod ipse author si per longiorem vitam licuisset, facturus erat, putavit P. Ramus pro summa studiorum & voluntatum conjunctione, in qua simul vixerant, sibi præstandum esse. Has tres sermocinales (quas vocant) artes paulò ante immanem illam lanienā dedimus, nunc à Rhetorica rursus edenda initium facimus. Sunt etiā alia nonnulla quæ apud authorem latebāt, quæ docti viri ex manibus sicariorum quibus potuerūt rationibus extorta, nobis cōmunicare decreuerunt, præsertim in aliquas Cicer. orationes. Quæ omnia primo quoq; tēpore, optimo ordine & commodissima forma digesta, efficiemus ut ad eloquentiæ & philosophiæ conjungēda promovendaque studia prodeant. Hæc dum paramus, tum studiosos rogamus ut istis interim fruantur, tum verò reliquos typographos monemus, ne dum intempestiva diligentia alienæ industriæ nocere student, communi ipsorum studiosorum utilitati officiant, imò ne committant, ut sibi ipsi obsint, dum infectum esse frustra opta-

bunt, quod præpropera festinatione factum fuerit. Potius quieti expectent, dum ea proferrantur, quæ in posterum omnibus ex æquo amplissimum sint fructum allatura. Valete. Francofurti, III. Cal. Martias. 1575.

PETRVS RAMVS⁹

LECTORI S. D.

ABES, Lector, in duobus libellis
Rhetoricam elocutionis & a-
ctionis ab Audomaro Taleo
non tantum est rhetorum officii-
nis depromptam, sed ex elo-
quentium hominum spatiis
observata, & legitima in primis methodo con-
formatam. Quicquid enim Aristotelis vel
Isocratis arcula, quicquid Ciceronis vel Quin-
tiliani $\mu\omega\pi\delta\eta\mu\alpha$ de hac arte complectuntur, id
totum hic copiose & integrè propositum est.
Hic insignibus poetarum & oratorum exem-
plis, id est usu ipsius eloquentia magistro, de-
monstratum & illustratum, qua sit in tropis
gratia, qua delicia sint in figuris verborum, qui
in figuris sententiarum nervi ac thori, qua vis
in voce, qua suada medulla sit ingestu totaque
actione: corpusq; artis universum partibus ac
membris aptissime compositum atque colloca-
tum: deniq; vivam quandam eloquentia ima-
ginem Apelles hic noster tibi representare vo-
luit, quò facilius prestantium in dicendo homi-
num rhetoricas virtutes & intelligeres, & in-
tellectas imitando & commentando tibi com-
parares. Qua laude Grammatica omnium ar-
tium apud omnes scholas, de quibus quicquam
nosse potui, cumulatissima est, paucis preceptis,
exercitatione frequenti & assidua Grammati-

cos innumerabiles informando. Rhetorica si
ita doceretur, si ita exerceretur, oratores tam
multos exhiberet, quam multos Grammaticos
Grammatica quotidie nobis exhibet. Si quid
autem rhetoricum in ipsa Rhetorica prater-
missum putabis, Rhetoricæ in Ciceronem
& Quintilianum schola tibi sa-
tisfacient. Vale.

AVDO-

II

AVDOMARI TALÆI
RHETORICÆ LIBER

PRIMUS DE ELO-
CUTIONE.

CAP. I. QUID RHETORICA,
& quid elocutio.

RHETORICA est ars bene di-
cendi: cujus virtus pruden-
ter adhibita, mirabiles ef-
fectus habet. Ideoque Plato
sophistis Græciæ & Rhetoribus
iratus, hanc ipsam artem ὀψοποιικῶ, κομ-
μορικῶ, κολακικῶ, γρηπικῶ, quandam obsonan-
di, fucandi, adulandi, incantandi peritiam ap-
pellat. Platonem quoque secutus Aristoteles,
totum Rhetoricæ facultatis artificium, in be-
ne morata civitate supervacaneum esse judi-
cat: tantumque ob auditoris perversitatem
inventum. Denique Romani Roma Rhetor-
icam expulerunt, hodieque Turcæ Turcia
tota é liberalibus artibus Rhetoricam solam
averfantur. Et quidem nullum est vel condi-
menti, vel fuci, vel adulationis, vel incanta-
tionis genus, quo rudes illi & imperiti audi-
tores (é quibus totæ ciuitates constant) faci-
lius quàm rhetoricis ornamentis ad idoneam
sententiam accommodatis capiantur. Atta-
men uterque philosophus é Rhetoricæ artis

magisterio laudē affectavit: & istis ipsis con-
vitiis Rhetoricam hominum reginam effe-
cit: sæpeq; alias *Ἰυχαρομένη* flexanimam nomi-
natim appellavit. Romaniq; tandem mirifico
bene dicendi studio flagrarunt, & Turcæ
mansuetiores facti, in Græcia præsertim, elo-
quentiæ parente ac magistra, sine dubio fla-
grabunt. Partes Rhetoricæ duæ sunt, elocu-
tio & pronuntiatio. Elocutio est exornatio
orationis, eaque per se plurimum potest: ut
in Curione, qui tametsi cæteris eloquentiæ
laudibus maximé nudus esset, tamen elocu-
tionis splendore, & copia, & bonitate qua-
dam expedita, & profluente celeritate, ora-
tor proximus optimis numeratus est.

CAP. 2. QUID TROPUS,

κατὰ χεῖρας, ὑπερβολή, ἀμνηστία.

Elocutio est tropus aut figura. Tropus est
elocutio, qua verbum à nativa significatione
in aliam immutatur. Tropus verò Aristoteli
ab accuratè docendo aliquando videtur alie-
nus: quia velut ambiguitatis & obscuritatis
latebra quadam sit: Ideoque fortasse Plato-
nis oratio tropis frequentior, eidem visa est
habere redundantiam, fucum, novitatem
quandam. Sed alias tamen idem tropos col-
laudat, qui significantes & grati & é propin-
quo sumpti fuerint. Et certè tropum necessi-
tas genuit, inopia coacta & angustiis: póst au-
tem delectatio jucunditasq; celebravit. Nam
ut

ut vestis frigoris depellendi causa reperta est primò, post adhiberi cœpta est ad ornatum etiam corporis & dignitatem: sic verbi modificatio instituta est inopiæ causa, frequentata delectationis. Delectat autem ideo, vel quia ingenii specimen est transilire ante pedes posita, vel quòd is qui audit, aliò ducitur cogitatione, neque tamen aberrat: quæ maxima est delectatio. Hæc igitur prima sunt condimenta orationis, primaque fucati medicamenta ruboris & candoris. Sed tamen verecundus debet esse tropus, ut deductus esse in alienum locum, non irruisse: atq; ut precario, non vi venisse videatur. Quòd si durior vel inæqualior fuerit, κατὰ χεῖρας abusio dicitur, & ἀκυρολογία Grammaticis dicitur. Sic 4. Æneid.

Hunc ego si potui tantum sperare dolorem.

Sperare pro timere. pro Mar. Gladium vagina vacuum nò vidimus, dixit Orator. Quod ex Livio nudum diceret. Audacia autem tropi, ὑπερβολὴ superlatio appellatur. Sed cum troporum singulorum ornatus magnus est, tum continuatorum & conjunctorum multò maximus: quæ continuatio (si lubet) ἀμνησεία inversio nominetur. Sed in allegoria tenendum est illud, ut quo ex genere rerum cœperis, eodem desinas: secus inconsequentia fœdissima fuerit, ait Quintilianus.

CAP. 3. DE METONYMIA

caussa.

Troporum genera duo sunt. Primum est

Metonymia & Ironia. Metonymia est tropus
causæ ad effectum, subjecti ad adjunctum, vel
contra. Metonymia causæ est efficientis aut
materiæ. Efficientis, ut cum inventor & author
pro ipsis effectis rebus usurpantur. Æneid. 1.
*Tum Cererē corruptam undis Cerealiq; arma
Expediunt.* --- id est fruges. pro Marc.

» Quos amissimus cives, eos Martis vis per-
» culit, non ira victoriæ. Martis, id est prælii.
Georg. 1.

Aut dulcis musti Vulcano decoquit humorem:
id est igne. Terent. Eun.

Sine Cerere & Libero friget Venus.

id est, sine cibo & vino, amor friget. Allego-
» ria hîc est. Vulcanum pro igne vulgò audivi-
» mus: Et vario Marte pugnatum, eruditus est
» sermo: Et Venerem, quàm coitum dixisse
» magis decet. Ita Liberum & Cererem pro vi-
» no & pane, licentius quàm ut fori severitas
» ferat, ait Quintilianus lib. 8. cap. 6. Est præter-
» ea hîc valde usitatum, imò (quia verbum de-
» est) necessarium, scriptores pro scriptis operi-
» bus appellare. Sic Mart. 14. appellat Livium
pro historia à Livio scripta:

Pellibus exiguis arctatur Livius ingens,

Quem mea non totum bibliotheca capit.

Metonymia materiæ. Horat.

Non domus & fundus, nō æris acervus & auri,

Ægrotò domini deducit corpore febres.

Hîc æs & aurum pro nummis æneis & aureis
» usurpantur. 2. Leg. Æs & ferrum duelli in-
signia

signia sunt, non fani. Hic æs & ferrum pro
 æneis & ferreis armis. Verr. 6. Cùm essent tri-
 clinia strata, argentumque expositum in ædi-
 bus. Argentum significat hinc argenteam su-
 pellectilem.

CAP. 4. DE METONYMIA

effecti.

Metonymia effecti est, cùm ex effectis ef-
 ficiens significatur. Agr. 2. Nolo suspensam
 & incertam plebem Romanam obscura spe,
 & cæca expectatione pendere. Spes obscura
 dicitur, quia reddit incertos sperantes: & ex-
 pectatio cæca, quia cæcos & ignaros expe-
 ctantes reddit. Horat. 1. lib. Od. 14.

*Pallida mors æquo pulsat pede pauperum ta-
 Regumq; turres, ô beate Sesti.* (bernas

Pallidum propriè dicitur, quod pallefcit:
 sed in hoc exemplo pallida mors dicitur, quæ
 pallidum mortuum efficit. Item Æneidos 6.

Pallentesq; habitant morbi, tristisq; senectus.

Sic orator præcipitem iram, hilarem ado-
 lescentiam, segne otium dixit, ait ibidem
 Quintilianus. Imò verò hinc & oratorum, &
 poëtarum plurima epitheta sunt.

CAP. 5. DE METONYMIA

subjecti.

Metonymia subjecti est, cùm nomen pro-
 prium rei subjectæ ad significandam rem ad-
 junctam traducitur: ut cùm ponitur conti-

nens pro re contenta. Est veró metonymia hæc longé frequentissima, cum locus pro ipsis incolis usurpatur. Æneid. 5.

Invadunt urbem somno vinoq; sepultam.

» 3. Catil. Urbs pulcherrima, florentissima,
 » potentissima. In Pis. Quód in me carcerem ef-
 » fudistis, id est, qui in vinculis & carcere erant,
 » vel digni carcere. pro Pomp. Testis est Italia,
 » quam ille ipse victor L. Sylla, hujus virtute &
 » consilio confessus est fuisse liberatam: Te-
 » stis est Sicilia, quam multis undiq; vinc-tá pe-
 » riculis, non terrore belli, sed celeritate consi-
 » lii explicavit: Testis est Gallia, per quam legio-
 » nibus nostris in Hispaniam iter, Gallorum in-
 » terneccione patefactum est: Testis est Hispa-
 » nia, quæ sæpissimé plurimos hostes ab hoc su-
 » peratos prostratosq; conspexit. Hic Cicero
 » Italiam, Siciliam, Galliam, Hispaniam posuit
 » pro Italis, Siculis, Gallis, Hispanis. Aliter etiam
 » locus ad res locatas traducitur. i. de Orat. Agé
 » veró, ne semper forum, subsellia, rostra, cu-
 » riamq; mediteris. id est actiones rhetoricas in
 » foro, in subselliis, in rostris, in curia: quæ alle-
 » goria est, ut rursus ibidem. Quod quidem si
 » erit a vobis impetratum, magnam habebó,
 » Crasse, huic palæstræ & Tusculano tuo gra-
 » tiam, & longé Academiae illi ac Lycio tuum
 » hoc suburbanum gymnasium anteponam.
 » Hic enim per Academiam, Lycium, Tuscula-
 » num, intelligimus doctrinam celebratam in
 » Academia a Platone, in Lycio ab Aristotele, in
 Tuscu-

Tusculano á Cicerone. Ex hoc genere etiam est illud, cum ex possessore possessa res intelligitur. Æneid. 2.

--- *jam proximus ardet*

Ucalegon. --- id est ucalegonis domus.

In prosa longé frequentissimum est. Horat.

Apud me est: id est domi meæ. Cicero: Ego cum triduo cum Pompejo, & apud Pompejum fuisset. Idem: Malo tecum apud te ambulare, id est domi tuæ. Sic dicimus hominem devorari, cujus patrimonium devoratur, ait Quintilianus. & sic Terent. Heaut.

Quid te futurum censes, quem assidue exedent?

Sic ab Annibale cæsa apud Cannas sexaginta millia Romanorum dicimus, quia ab exercitu, cujus dux erat Annibal, cæsa sunt. Sic litigantium clientum advocati personas suas pro clientum personis usurpant. Pro Cæcinn. Restituisse te dixi: nego me edicto Prætoris restitutum esse. Sic Cicero Pisonem advocatum partis adversæ alloquitur, tanquam Ebutius id diceret Cæcinnæ.

CAP. 6. DE METONYMIA

adjuncti.

Metonymia adjuncti est, cum ex adjunctis res subjectæ significantur. Sic nomina virtutum ipsarum pro bonis viris, & vitiorum pro malis, & multarum aliarum rerum, pro personis, quibus adjunctæ sunt, usurpantur. I. Verr. Quas res luxuries in flagitiis, crudelitas

B

- » in suppliciis, avaritia in rapinis, superbia in
 » contumeliis efficere potuisset, eas omnes sese
 » hoc uno Pratore per triennium pertulisse.
 Luxuries pro luxurioso ponitur, crudelitas
 pro crudeli, avaritia pro avaro, superbia pro
 superbo. & continuatio quatuor metony-
 miarum allegoriam facit. Sic signum pro re
 significata ponitur, ut pubes pro juventute.
 » Pro Mil. Cui omnem Italiae pubem. Sic ad-
 » junctum temporis pro subjectis. O tempora,
 o mores! pro perditis temporum & male mo-
 ratis civibus. i. Catilin.

Aspera tum positis mitescent secula bellis,
 i. Æneid.

- Ex hoc genere metonymiæ sunt illa Cice-
 » ronis hyperbolica: O scelus! o labes! o auda-
 » ciam incredibilem! & similia. Locus ille in
 » Pisonem, insignem quæstionem ex intelli-
 » gentia metonymiæ hujus exprimit: Non ulla
 » tibi (inquit) invidia nocuit, sed versus tui. Ni-
 » mis magna pœna te consule, constituta est
 » poëtæ sive malo sive libero. Scripsisti enim
 » versus:

Cedant arma togæ.

- » Quid tum? Hæc restibi fluctus illos excitavit.
 » At hoc nusquam opinor scriptum fuisse in il-
 » lo elogio, quod te consule in sepulchro Reip.
 » incisum est, Velitis, jubeatis: ut non quod M.
 » Cicero versum fecerit, sed quod vindicavit.
 » Veruntamen quoniam te non Aristarchum,
 » sed Phalarim Grammaticum habemus, qui non
 notam

notam apponas ad malum versum, sed poë-
tam armis persequere, scire cupio quid tan-
dem isto in versu reprehendas.

Cedant arma toga.

Tuæ dicis (inquit) togæ summum impera-
torem esse cessurum. Quid nunc te, asine, li-
teras doceam? non opus est verbis, sed fusti-
bus. Non dixi hanc togam, qua sum amictus:
nec arma, scutum & gladium hujus impera-
toris: sed quod pacis est insigne & otii, toga,
contrâ autem arma, tumultus atq; belli: more
poëtarum locutus, hoc intelligi volui: bellum
ac tumultum paci atque otio concessurum.
Quære ex familiari tuo Græco illo poëta,
probabit genus ipsum, & agnoscet: neque te
nihil sapere mirabitur. Pro Marc. uterq; tro-
pus cū propriis verbis adjungitur. Semperque
mea consilia pacis & togæ socia, non belli at-
que armorum fuerunt. Aliquando in uno
verbo metonymia duplex est. Pro Marcello:
Victoriæ ferocitatem extimescere, pro fero-
cem victoriam, modus est quartus. Et fero-
cem victoriam, quæ faciat victorem ferocem,
secundus modus est. Ergo hæc metonymiæ
ubertas est tam latis in causarum, effectorū,
subjectorum, adjunctorum campo finibus
propagata.

CAP. 7. DE IRONIA.

Ironia est tropus à contrario ad contra-
rium. εἰρωνία cavillator, simulator, dissimula-
tor, illusor, irrisor: sic εἰρωνεία simulatio, dissi-

mulatio, dissimulatio, illusio, irrisio dicitur. Hoc proprium est in hoc tropo nomen. Valer autem tropus hic cum ad cetera omnium in primis ad jocandum in eoque genere Socratem Cicero author est 2. Orat. lepore & humanitate ceteris prestitisse: unde & ipse εἰρων appellatus est, quod se imperitum fingeret, admirator aliorum tanquam sapientum. Percipitur autem ironia, vel rei, vel pronuntiationis, vel utriusque dissensione. Nam si altera, vel utraque dissentit a verbis, apparet voci mentem esse contrariam. Genera ironia (si qua sint) dissentaneis dividuntur.

Ironia libertas magna est in his formulis. Terent. Eun.

Heus bone vir, cur asti probe.

Centurioni a pugna absentiam excusanti, quod in castris custodiae causa remansisset: Non amo (dixit Africanus) nimium diligentes. Sic cum Lamia deformis interpellaret odiosè, Audiamus (inquit Crassus) pulchellum puerum. Cum esset arrisum: Non potui mihi (inquit Lamia) formam ipse fingere, ingenium potui. Tum hic, Audiamus (inquit Crassus) disertum. Multo etiam arrisum est vehementius. Generis hujus est illa simulatio: Liberatus sum, Respiravi, Bene habet. Sed εἰρωνεία continuata, facit allegoriam gratiorem: In Clodium, Integritas tua te servavit, (mihi crede) pudor eripuit, vita antea acta servavit. Verr. 3. Dum est unde jus civile discatur,

tur, adolescentes ei in disciplinam tradite: “
mirum est hominis ingenium, mira pruden- “
tia. Æneid. 4.

*Egregiam verò laudē, & spolia ampla refertis
Tuq; puerq; tuus: magnum & memorabile
numen,*

Una dolo divūm si fœmina victa duorum est.

Hic & rei & vocis, si oratio bene profera-
tur, dissensio manifesta est.

Est & ironia quæ ἀγέλας præteritio qui-
busdam dicitur, ut in his formulis, prætere-
mitto. Pro Pom. Sinite hoc loco, Quirites, “
(sicuti poëtae solent, qui res Romanas scri- “
bunt) præterire me nostram calamitatem, “
quæ tanta fuit, ut eam ad aures L. Luculli, non “
é prælio nuncius, sed ex sermone rumor af- “
ferret. 8. Æneid. “

*Quid memorem infandas cedes? quid facta
Efferam? --- Et 10. Æneid. (tyranni*

*Quid repetam exustas Erycino in littore
classes?*

*Quid tempestatum regem, ventosq; furentes
Æolia excitos, aut aëtam nubibus irim?*

Pro Clu. Mitto illam primam libidinis in- “
juriam: mitto nefarias generi nuptias, mitto “
cupiditate matris expulsam matrimonio fi- “
liam, &c. Nihil de alteris Oppianici nuptiis “
queror. Prætereo quod eam sibi domum se- “
demq; delegit, in qua quotidie superioris viri “
mortis indicia, & spolia fortunarum videret. “
Ironia denique est, quæ ἀπόφασις negatio dici-

» tur. Non agam tecum jure summo: non di-
 » cam quod fortasse obtinerem. Verr. 1. Nec
 » ea dico, quæ si dicam, tamen infirmare non
 » possis, &c. Sunt hæc & alia in te falsi accusato-
 » ris signa permulta, quibus ego nunc nõ utor.
 Hic, Nec ea dico, Non utor, ἄποφασιν similem
 habent.

CAP. 8. DE METAPHORA.

*transitio ad se
 in hunc figuram*

*et Cicero hunc
 similem dicit
 et al.*

Tropi primum genus adhuc fuit in meto-
 nymia & ironia: secundum sequitur in me-
 taphora & synecdoche. Metaphora est, quan-
do ex simili significatur simile. Itaque meta-
phora est ad unum verbum contracta simili-
tudo. Tropus autem nullus est florentior
 quam metaphora, nec qui plus luminis affe-
 rat orationi: præsertim si ratione sumpta est,
 & ad sensus ipsos admovetur, maximè oculo-
 rû, qui est sensus acerrimus. Nam & odor ur-
 banitatis, & mollitudo humanitatis, & mur-
 mur maris, & dulcedo orationis, sunt ducta à
 cæteris sensibus. Illa verò oculorum multò
 acriora, quæ ponunt penè in conspectu ani-
 mi, quæ cernere & videre non possumus. Sed
 hæc omnia plenioribus exemplis melius in-
 telligentur. Nihil est autem in rerum natu-
 ra, unde simile duci non possit: indidemque
 » ideo & metaphora. Pro Sex. Cujus ego pa-
 » trem, Deum atque parentem statuo fortu-
 » næ nominisque mei. Hic tanquam Deum &
 » parentem intelligis. 1. Tuscul. Honos alit ar-
 tes,

tes, omnesque incenduntur ad studia, gloria. "

Æneid. 4.

Spem fronte serenat.

Item,

Magnos irarum fluctuat aestus.

2. Orat. ut lementem feceris, ita metes. In Brut. Larrant quidam oratores, non loquuntur. In Pisonem, cum de Epicureo voluptatis magistro agitur, Ad illius hanc orationem adhinnit.

Hyperbole verò & allegoria in meraphoris præcipuam laudem obtinent: & hinc vulgo etiam præcipuè collocantur. Atque ex hyperbolica metaphora oritur mira sublimitas orationis, cum rebus inanimatis actum quendam & animos damus, ut Arist. II. cap. 3. Rhet. admonuit: deinde Quintil. lib. 8. cap. 6. Æneid. I.

--- geminiq; minantur

In cælum scopuli.---

Item Æneid. 8.

--- Pontem indignatus Araxes.

Pro Marcel. Parietes, medius fidius C. Caesar, ut mihi videntur, hujus curiæ tibi gratias agere gestiunt.

Allegoriæ multo sunt hinc illustrissimæ. Philip. 4. Virtus est una altissimis defixa radicibus, quæ nunquam vi labefactari potest, nunquam dimoveri loco. 3. Catil. Memoria vestra, Quirites, nostræ res alentur, sermonibus crescent, literarum monumentis inveterascent, & corroborabuntur. Ver. 4. Ipse inflammatus scelere, venit in forum: ardebant

» oculi, totoq; ex ore crudelitas emicabat. Ho-
rat. 1. od.

*O navis, referent in mare te novi
Fluctus: ô quid agis? fortiter occupa
Portum.---*

» De Orat. Quare Coracem istum vestrum
» patiamur nos quidem pullos suos excludere
» é nido, qui evolent clamatores odiosi ac mo-
» lesti. In Pis. Neque tam fui timidus, ut qui in
» maximis turbinibus ac fluctibus Reip. na-
» vem gubernassem, salvamque in portu collo-
» cassem, frontistuaæ nubeculam, aut collegæ
» tui contaminatum spiritum pertimescerem.
» Alios ego vidi ventos, alias prospexi animo
» procellas: aliis impendentibus periculis non
» cessi: sed unum me pro omnium salute obtu-
» li. Frontis nubeculam, & contaminatum spi-
» ritum, hyperbolicam elationem habent.

CAP. 9. DE SYNECDOCHE

membri. ou de Xopos!

*apo ex loco divisione
oritur ibi. q.
lobo partib. q.
re, specieb.*

Metaphora igitur ejusmodi fuit: superest
synecdoche, cum ex parte totum, aut contra
significatur. Pars autem est membrum vel
species. Synecdoche membri est, quando ex
membro integrum significatur. Philip. 2. O
» tecta ipsa misera, quam dispari domino (quan-
» quam quomodo iste dominus) sed tamen
» quam á dispari domino tenebantur! Virgil.
Æneid. 1.

Haud aliter puppesq; tua, pubesq; tuorum.

Prosa

Prosa mucronem pro gladio, & tectum
 pro domo recipiet: non autem puppim pro
 navi, nec abietem pro tabellis, ait Quintilian.
 lib. 8. cap. 6. Allegoria quædam hîc est. Catil. 1.
 Nullo me modo posse iisdem parietibus tutó
 esse tecû, qui in magno periculo essem, quód
 iisdem mœnibus contineremur. Hîc parietes
 pro domo, mœnia pro urbe intelligis. Multo-
 rum te oculi & aures non lentientem, sicut
 adhuc fecerunt, speculabuntur atque custo-
 dient. 1. Catil. hîc oculi & aures, pro oculatis &
 auritis hominibus.

CAP. IO. DE SYNECDOCHE

Species.

~~Synecdoche speciei est, cum ex specie si-~~
~~gnificatur genus. Catil. 1. Certé verendum~~
 non erat, ne quid hoc parricida civium inter-
 fecto, invidia mihi in posteritatem redunda-
 ret. Sic infinitum numerum dicimus pro ma-
 gno. Plaut. *Sexcenta licet ejusmodi proferre.*
 Or. 2. ~~Cujus ex ludo tanquam ex equo Troja-~~
~~no innumeri principes exierunt. Sic nume-~~
 rus singularis pro plurali: quo modo sæpe est
 in Livio, Romanus prælio victor. Georg. 3.
Hand secus, ac patris acer Romanus in armis.

Item Or. 1. Quid tam necessarium est, quam
 tenere semper arma, quibus tectus esse pos-
 sis: id est possimus, vel quilibet possit.

Allegoria hîc est frequentior. Agr. 2. Cùm
 haberet hæc Respubl. Lucinos, Calatinos,

homi-
cida.

hæc hîc innumera
 e. X. amore ut in
 cognoscas euna
 e. 32.

» Acidinos, homines non solum honoribus
 » populi, rebusq; gestis, verum etiam patientia
 » paupertatis ornatos, & tum cum erant Cato-
 » nes, Philippi, Lælii, quorum sapientiam tem-
 » perantiamq; in publicis privatisque, forensi-
 » bus domesticisque rebus perspexeris: tamen
 » ejusmodi res commissa est nemini. Hic Luci-
 » ni, Calatini, Acidini, pro civibus honoratis &
 » pauperibus: Catones, Philippi, Lælii, pro sa-
 » pientibus & temperatis usurpantur. Sed hic
 » Troporum significatio etiam ab Oratore
 » explicatur. Talis in Juvenale Satyr. 2. alle-
 » goria est: (lem

» his ponitur pro
 » vere.

*Ultra Sauromatas fugere hinc libet & glaciam
 Oceanum, quoties aliquid de moribus audent,
 Qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt.*
 Hic Sauromatas & glaciam Oceanum di-
 » xit, pro quolibet remotissimo loco, Curios
 » pro temperatis, Bacchanalia pro quolibet in-
 » temperantia genere. Idem:

Quam si te Veneris commēdet epistola Marti.
 » Venerem & Martem dixit pro amica &
 » amatore. Sic Eclog. 4. (Argo

» Individuum ponitur
 » pro navi græcè.

» a. v. naves q. bello po-
 » tur. Achilles pro-
 » obit et minimo viro.

*Alter erit tum Tiphys, & altera, que vehat
 Delectos Heroas, erunt etiam altera bella,
 Atq; iterum ad Trojam magnus mittetur Achilles.*

» Significat autem gubernatores, & naves,
 » & bellatores, & hostilia oppida. Sic Agr. 2.
 » Hunc Capuæ Campano supercilio ac regio
 » spiritu cum videremus, Magios, Blossios mihi
 » videbar videre, ac jubellios.

CAD.

CAP. II. DE SYNECDOCHE

integri.

Synecdoche totius est, quando ex toto pars significatur: estque integri vel generis: integri, quando ex integro significatur membrum. *Aeneid. 1.*

Pabula gustassent Trojae, Xanthumq; bibissent.

Hic intelligis & partem pabuli, & partem Xanthi fluvii, non tota pabula, non totum Xanthum. *Eclog. 2.*

Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Li-

1. Epist. 4. lib. Res vides quomodo se habeat:

Orbem terrarum distributis imperiis ardere

bello. Orbem pro globo, synecdoche est mem-

bri pro integro, & orbem pro parte orbis, est

synecdoche contraria integri pro membro,

id est pro imperio Romano.

*synecdoche: pro toto
synecdoche: pro parte
Cp. Germania pro ad
manus.
pro genere.
in libro
membrum aliquo
partem vel
ex tign.*

CAP. 12. DE SYNECDOCHE

generis.

Synecdoche generis est, quando ex gene-

re significatur species. pro Mar. Et certe in ar-

mis, militum virtus multum juvat. Virrus

pro fortitudine. Hic tropus 3. Tusc. explica-

tur. 2. Cat. Sine dubio perdidimus hominem,

magnificeque vicimus. Hominem dicit pro

Catilina. Verr. 3. Ad quam spem tam perni-

ciosum, tam importunum animal reseruetis?

Animal pro bestia dixit Orator. Nec tamen

quidlibet hic audebis, ut dicas pro equo qua-

*ad iunctu pro
pro
pro*

cala' εφοχην.

pro Diomede & Achille: sic poëta pro Homero aut Virgilio, orator pro Demosthene aut Tullio. Sic pluralis pro singulari. Ad Brutum: Nos populo imposuimus, & oratores visum sumus. *pro ego.*

Allegoria hinc etiam frequens est. Catil. 1. Exire ex urbe Consul hostem jubet. His generalibus verbis, urbe, consul, hostem, intelligis Roma, Tullius, Catilinam.

CAP. 13. DE EPILOGO
troporum.

Atque hæc de tropis: quorum si præstantia & excellentia spectetur, longè princeps erit metaphora, ironia deinde succedet, tertia erit metonymia, postrema synecdoche. usus autem etiam frequentissimus est metaphora, deinde metonymia, tum synecdoches: rarissimus ironia. Hanc autem inductionem, octo Ciceronis consulares à Petro Ramo observata concluderunt. At præcipuè tres species, metonymia, metaphora, synecdoche, sæpe conjunguntur. In Pis. unus ille dies mihi quidem instar immortalitatis fuit, cum Senatuum egressum vidi populumque Romanum universum, cum ipsa Roma propè convulsa sedibus suis, ad complectendum conservatorem suum procedere visa est: quæ me ita accepit, ut non modò omnium generum, ætatum, ordinum viri ac mulieres, omnis fortunæ ac loci, sed etiam mœnia ipsa viderentur, & te-

partis pro adjur
mors ingh.

& tecta urbis ac templa latari. Hic metonymiæ sunt, senatus pro senatoribus, Roma pro Romanis: synecdoche, tecta pro ædificiis, mœnia pro urbe: metaphora autem illæ, ex inanimatis & brutis rebus, animatæ & actuosæ, Procedere, accepit, latari, præcipuam laudem obtinent. Atque hæc prima Rhetoricæ elocutionis ὁμοιοπαίεια καὶ κόμμιωσις fuit.

CAP. 14. QUID FIGURA, ET
quid figura dictionis.

Exposito in tropis primo genere elocutionis, sequitur ut de figura secundo loco dicendum sit. Figura est elocutio, qua orationis habitus a recta & simplici consuetudine mutatur. ut enim tropus, est singularum vocum: sic figura, conjunctarum est: utque vocum alia est propria, alia modificata: sic orationum alia est recta, alia figurata. Illam Græci ἀγμάτισον, hanc ἔγκλημα πομέντω vocant: Itemque figuram, ἔγκλημα, id est habitum & gestum quendam orationis. Nomen autem figuræ videtur ab histrionum persona & habitu sumptum esse, qui varia orationis genera variis vestimenti figuris pronuntiabant. Artem verò figurarum videtur Tullius desperasse, cum tertio Oratorio numerum earum augeat, in Oratore autem minuat: denique in Topicis nominatim præcipiat, in re infinita vitiosum non esse prætermittere aliquid: ut cum (ait) de ornamentis verborum sententiarumque

Observanda hoc
ultimo e, se pi
una aliqua dicit
ne varios later
tropos, ut hoc
tota pars pr
pro synecdoche
de domo pro in
bitantibus. Inve
jectum est pro ad

Transitio ad
quas?

ἐγκλημα

præcipitur: res enim est infinitior. At hujus infinitatis, quam Tullius existimat, genera & species, si non accuratissimè exprimere, certè lineamentis quibusdam adumbrare licet. Figura igitur est dictionis aut sententiæ.

Figura dictionis est figura, qua elocutio figuratur dictionibus aptè & jucundè inter sese resonantibus. Itaque ~~figura dictionis nihil aliud est, quam elocutionis harmonia quædam & numerus~~: quo uno nihil est cognatius nostris animis: numero enim excitamur, & incendimur, & languescimus, & ad hilaritatem tristitiamque deducimur. Rhetoricæ igitur *μυροθήμιον*, omnesque pigmentorum arculæ, hîc præcipuè explicantur: quibus non sophistæ solùm ad ingenii ostentationem, sed oratores in seriis & gravibus causis utiliter usi sunt. Figura dictionis est in sonorum dimensione vel repetitione.

CAP. 15. DE RHYTHMO.

Dimensio est poëtica vel oratoria. Poëtica, quæ perpetuis certorum spatiorum legibus astringitur: & ferè in fabulosis argumentis ad hominum mores imitandum & exprimendum. Hinc Tragœdia, Comœdia, & cætera poëmatis genera orta sunt, in quibus *ᾠδὴ πῆμα καὶ ἀναγνώσεις*, varietas casuum, & agnitio tandem insperata, delectarent animos: ad eamque rem rhetorici cujusque ornamentum præcipua licentia est assumpta. Alio-
qui

quī si vera tractes, si severior fueris: nihil habere poëta nisi numerum videare. Sic Empedocles Aristoteli physiologus videtur, non poëta: neq; quicquam habere cōmune cum Homero præter metrum. Ergo species elocutionis rhetoricæ, in talis argumenti licetia numero poëtica dicitur, cuius voluptas præcipuè insignis est, præcipuè *ῥυθμίαν* illam Platonis, & incantationem manifesto carmine continet: adeo ut hinc primūm homines capti, dicantur à fera agrestiq; vita ad civilem & humanum cultum traducti esse. ~~Numerus poëticus est rhythmus aut metrum. Rhythmus est numerus poëticus, certum syllabarum numerum certa clausula terminatum~~ continens. Sic enim constituendæ doctrinæ gratia nomen commune usurpetur. Tales rhythmus naturales sunt in omni natione atq; gente: atque (ut loquitur Aristoteles) *ἐκ τῆς ἀποχεδιασμάτων*, è naturali & sponte fusa compositione. Sic enim hodie Francorum, Italorum, Hispanorum, Germanorum, omniumque omnino populorum rhythmus sunt, sine ulla longarum vel brevium syllabarum dimensione: & talia quondam in Græcia ante Homerum, & in Italia ante Andronicū poemata fuerunt. Talis enim videatur poësis fuisse in illis (de quibus Ennius loquitur) versibus,

--- quos olim Fauni vatesq; canebant.

Atque hæc infantia est poeticæ dimensionis: & sic Quintilianus ait rhythmum, aurium

mensura & similiter decurrentium spatio-
rum observatione esse generatum : mox in
eo repertos esse pedes, eorumque locis certis
ordinatorum dimensione, facta esse metra:
ut in veteris & Græciæ & Italiæ poëmatis, quæ
hodie leguntur, apparet, & in vernaculis lin-
guis apparebit, si quando eruditionis uberio-
rem fructum nactæ sint.

CAP. 16. DE METRO.

Authores numeri metrici per veteres per-
hibentur : tametsi Aristoteles negat ullius
poëte ante Homerum scripta extare: nec Ro-
mæ ante Ennium extitit quidquam satis di-
gnum, quod iterum legatur, ait Cicero. Ergo
hæc de rhythmo. ~~Metrum est numerus poë-
ticus, certos pedes & certis locis collocatos
continens.~~

Pes, est dimensio certis syllabarum tem-
poribus definita: estque bisyllabus aut trisyl-
labus: & uterque simplex aut mistus. Bisylla-
bus simplex est spondæus, ex duabus longis,
ut mūsās: aut Pyrrichius, é duabus brevibus, ut
dēus. Mistus autē est jambus é brevi & lon-
ga, ut dēōs: aut Choreus, é longa & brevi, ut
ārmā. Trisyllabus simplex, est Molossus é tri-
bus longis, ut Rōmānōs: aut Trochæus é tri-
bus brevibus, ut lēgērē. Mistus veró constat
é duabus syllabis deinceps similibus aut dissi-
milibus. Duarum syllabarum similium pedes
sunt bis bini. Dactylus, é longa & duabus bre-
vibus,

vibus, ut Tityrē. contra Anapæstus, é duabus brevibus & longa, ut flūvīōs: Bacchius, é brevi & duabus longis, ut athēnās: contra Palimbacchius, é duabus longis & brevi, ut cāntārē. Misti autem é dissimilibus continuis duo sunt. Creticus, é longa, brevi, longa, ut jūdicēs: contra Amphibrachus, é brevi, longa, brevi, ut amārē. Ergo hæc de pedibus: quorum dimensione metrum componitur: in quo & vocalis, & m, & utraque, si sit ultima præcedentis dictionis, eliditur, quando dictio sequens incipit a vocali: & ultima habetur pro indifferenti, ut in illo Virgilii versu:

Multum ille & terris jactatus & alto.

Hic e in(illem) item um in(multum) eliditur. Genera ejus multa sunt: numerus enim potest infinitis pené modis in continuatione verborum variari & conformari. Summa autem duo sunt, simplex & compositum. Simplex constat é duobus tantum pedibus, quale est Adonium, constans é dactylo & spondaeo, ut:

Terruit urbem.

Carmen compositum est, quod constat é pluribus, quam duobus pedibus: ut tetrametrum & polymetrum: nam trimetrum insigne nullum est, tetrametrum est asclepiadeum, é molosso, anapæsto, duobus dactylis, ut:

Mæcenatavis edite regibus.

Polymetrum est pentametrum, vel hexametrum. Pentametra sunt, Phaleucium &

C

Sapphicū & Elegum. Phaleucium é spondeo, dactylo, choreis tribus, ut:

Passer, delicia mea puella.

Sapphicum constat é choreo, spondeo, dactylo, choreis duobus: ubi observandum est, ut cum ter dictum fuerit, ei carmen Adonium addatur, ut:

*Jam satis terris nivis atq; diræ
Grandinis misit pater, & rubente
Dextera sacras jaculatus arces,
Terruit urbem.*

Elegum constat duobus primis locis dactylo vel spondeo: tertio, spondeo, cum anapæstis duobus, ut:

Victurus genium debet habere liber.

Hexametrum epicum præcipuè celebratur, constans quatuor primis locis é spondeo vel dactylo, quinto, dactylo tantum, ut sexto, spondeo, ut:

Arma virumq; cano, Trojæ qui primus ab oris.

Verum pentametrum ab epico nunquã separatur, quamvis epicum ab eo separetur:

Nescio quid plus est, quod donat secula chartis:

Victurus genium debet habere liber.

Reliquorum generum exempla ex poetis animadverti possunt, qui propè infinitos & innumerabiles concentus orationis invenerunt. Neque tamen sic omnes numerorum varietates complexi sunt, quin plures inveniri possint.

CAP. 17. DE NUMERI ORA-
torii origine & laude.

Numerus poeticus expositus est. Orato-
rius, est numerus quidem non incertus, sed
tamen & poetico, & sibi ipsi perpetuó dissimi-
lis. Natus autem est ex illo poetico, cujus vo-
luptatem rhetores imitati sunt, cum híc ani-
madvertissent poetas quidem populo pla-
cere, in oratoribus autem genus ἀρρυθμῶν &
incompositum cum severitate audiri. Nume-
rum igitur quendam rhythmicis quidem &
metricis legibus solutum, sed tamen nume-
rum in prosa adhibuerunt: cujus inveniendi
princeps Thrasymachus fuit: sed ejus omnia
nimis erant scripta numerosé. Deinde Gor-
giam ferunt in hujus numeri affectatione im-
modicum fuisse, & his ipsis festivitibus in-
temperantiús abusum. Isocrates autem, Gor-
giæ jam senis auditor, utrumque moderatio-
ne superavit. Ergo numerus ille poeticus
hunc alterum oratoris numerum genuit in
Græcia maturiús, annis propé quadringentis
tardiús in Italia. Oratorii autem numeri gra-
tiâ, hyperbaton, id est longior verbi transgres-
sio, permittitur. Fit enim (ait Fabius) sapi-
me aspera, & dura, & dissoluta, & hians ora-
tio, si ad necessitatē ordinis verba redigan-
tur: & ut quodque oritur, ita proximis eti-
am, si vinciri non potest, alligetur. Differen-
da igitur quædam & præsumenda: atque ut in
structuris lapidum impolitorum, loco quo

» convenit, quidq; ponendum: non enim reci-
 » dere ea, nec polire possumus, quæ coagmen-
 » tata se magis jungant: sed his utendum qua-
 » lia sunt, eligendæque sedes: nec aliud potest
 » facere sermonem numerosum, quàm oppor-
 » tuna ordinis mutatio. Numerus oratorius
 » rhythmum nil admodum habet, nisi fortè in qua-
 » dam repetitione, de qua suo loco: totus est in
 » observatione pedum: quem Tullius tanti fe-
 » cit, ut affirmet conciones sæpe exclamasse,
 » cum verba aptè cecidissent. Hunc igitur nu-
 » merum adhibere necesse est, si ornatè velis
 » dicere, non solum (quod ait Aristoteles &
 » Theophrastus) ne infinitè feratur, ut flumen,
 » oratio: verum etiam ut multò majorem vim
 » habeat. Neque verò (ait Fabius) Demosthe-
 » nes fulmina tantopere vibrasse diceretur, nisi
 » numeris contorta ferrentur. Atque ideo (ait
 » Tullius) ut athletas, nec multò secus gladiato-
 » res videmus, nihil nec vitando facere cautè,
 » nec petendo vehementer, in quo non motus
 » hic habeat palæstram quandam, ut quidquid
 » in his rebus fiat utiliter ad pugnam, idem ad
 » aspectum etiam sit venustum: sic oratio nec
 » plagam gravem facit, nisi petitio fuerit apta:
 » nec satis rectè declinat impetum, nisi etiam in
 » cedendo, quid deceat, intelligit. Itaque qua-
 » lis eorum motus, quos ἀπαλαίσεως Græci vo-
 » cant, talis horum videtur oratio, qui nō clau-
 » dunt numeris sententias.

οἱ μὲν ἐπεὶ
 οὐκ ἔστιν ἄλλο
 ἔργον.

CAP. 18. DE NUMERI ORATORII OBSERVATIONE.

Hæc Tulliana est oratorii in pedibus numericommodatio: quæ nobis multo etiam gratior, quam auctori ipsi esse debeat: qui scholasticis rhetorum commentis inductus, artem longè difficillimam hîc esse credidit, quam ipsius viginti præstantissimæ orationes, P. Rami diligentia observatæ, facillimam esse docuerunt: tantò naturam atque usum arte præstantiorem orator habuit. unica enim consideratio hîc est, ut pro se numerus sit non solum poetici numeri) quod generaliter præceptum est) sed etiam sui ipse dissimilis. In prosa itaque versus fugito: citare tamen licet aliunde, authoritatis aut voluptatis gratia: ut Tullius præsertim senex, Atheniensium philosophorum exemplo adductus (ut ait Tusc. 2. de sese) frequenter citavit: hoc est primum. Deinde principium vel exitum carminis, ne principium vel exitum prosæ facito. Principiorum verò cura minor: mediorum autem alioqui nulla est magnopere observatio. In clausula verò maximè perfectio atque absolutio judicatur: quæ quoniam vehementius apparet & intelligitur, varianda est maximè, ne aut animorum judiciis repudietur, aut aurium satietate: nec tamen senis à fine syllabis retrorsum longius observatio procedet, & bisyllabis tantum pedibus definiri potest. Numerum igitur eundem in clausula ne con-

tinuato, sed varié dissimiliterque temperato: neq; quidquam nimum vel operosé, vel curiosé: artem oratorii é pedibus numeri totam comprehenderis. Id enim illa viginti orationū inductio, & animadversio, id est usus, eloquentiæ præstantissimus artifex & magister, persuasit. Ex longis omnibus clausula tardior & rarior est: ut, Et spinis resperfa, tres spondæi sunt. Rarissima ex omnibus brevibus. At ex temperatione longarū & brevium frequentior. Res tota é Ciceronis in Oratore loco declaretur. Stante Cicerone C. Carbo, C. filius Trib. pleb. in concione dixit his verbis: O Marce Druse: patrem appello. Hęc quidem duo binis pedibus incisa: in priore est dichoreus, in posteriore, feré omnes longæ. Deinde membratim: Tu dicere solebas sacra esse Rempublicam. Hęc duo membra, ternis pedibus variata: in priore sunt choreus, pyrrichius, spondæus: in posteriore choreus, spondæus, jambus. Quicumque eam violasset, ab omnibus ei pœnas esse persolutas. Hic tres chorei continuati: nihil enim ad rem, extrema illa longa sit, an brevis, ut Tullius etiam nominatim profitetur. Deinde, Patris dictum sapiens, temeritas filii comprobavit. Hic jambum sequitur dichoreus. Quo talis clamor concionis est excitatus, ut admirabile esset. Quare, nonne id numerus effecerit. Verborum ordinem immutato, & fac sic, comprobavit filii temeritas: jam nihil erit. Hic dichorei

rei

rei numerus, Ciceroni gratissimus fuit, & in clausulis admodum frequentatus: ut in una pro Pompejo oratione, centies decies & quater adhibitus sit. In Corneliana 2. O callidos homines! dichoreus est & jambus. O rem excogitatam! spondæus & dichoreus. O ingenia metuenda! duo pyrrichii & choreus. pro Milone: neque auxilium modò defensionis mee, verum etiam silentium pollicentur. Jambus & chorei duo. Deniq; varietas eiusmodi semper esse debuerit, ne similitudine artificium numeri deprehendatur: nimium enim insidiarum ad capiendas aures adhiberi videretur: totumq; fieret invidiosum, Lucilianumque illud audiretur,

*Quàm lepida lexeis! cōposta ut tesserula omnes,
Arte pavimēto atq; emblemate vermiculato.*

Ergo hæc de oratorio pedum numero: in quo tamen literarum bonitas præstantior per sese videtur atque excellentior, quàm ipsa syllabarum mensura: ut Ciceronis non solum exemplo, sed etiam iudicio percipi potest. Quantum autem sit (ait idem) aptè dicere, experiri licet, si aut compositi oratoris bene structam collocationem dissolvas permutatione verborum. Corrumpatur enim res tota: ut & hæc nostra in Corneliana, & deinceps omnia. Neque me divitiæ movent, quibus omnes Africanos & Lælios multi venalitii mercatoresque superarunt. Immuta paulum, ut sit, multi superarunt mercatores, venali-

» tiique, perierit tota res, & quæ sequuntur. Ne-
 » que vestis, aut cælatum aurum, aut argentum,
 » quo nostros veteres Marcellos Maximosque
 » multi Eunuchi é Syria Ægyptoque vicerunt.
 » Verba permuta, sicut sit, Vicerunt Eunuchi é
 » Syria Ægyptoque. Adde tertium, Neque ve-
 » ró ornamenta ista villarum, quibus Lucium
 » Paulum, & L. Mummius, qui rebus his ur-
 » bem Italiamque omnem referferunt, ab ali-
 » quo video perfacile Deliaco aut Syro potuisse
 » superari. Fac ita, Potuisse superari ab aliquo
 » Syro aut Deliaco: vidésne ut ordine verbo-
 » rum paulum commutato, iisdem verbis stan-
 » te sententia, ad nihilum omnia recidant, cum
 » sint ex aptis dissoluta? Aut si alicujus in condi-
 » ti arripias dissipatam aliquam sententiam,
 » eamque ordine verborum paulum commu-
 » tato, in quadrum redigas, efficiatur aptum
 » illud, quod fuerit antea diffuens ac solutum.
 » Age, sume de Graccho apud Censores illud,
 » Abesse non potest, quin ejusdem hominis sit
 » probos improbare, qui improbos probet.
 » Quantó aptius si ita dixisset, Quin ejusdem
 » hominis sit, qui improbos probet, probos im-
 » probare? Sic Tullius de quaternis clausulis ad
 » aurium (quarum superbissimum & fastidio-
 » sissimum in hac tota questione iudicium pro-
 » fitetur) normam examinavit. Iudicium au-
 » tem ipsum laudo & approbo: causam iudicii
 » longé aliam statuo. Clausula, Vænalitiique,
 » non placet Tullio: neque mihi placet, quia fi-
 » nis

nis est epici carminis. At clausulæ Syria Ægyptoque, é brevi, longis quatuor, brevi. deinde Syro aut Deliaco, é spondæo, & (si ultima sit indifferens) dichoreo. denique, Qui improbos probet, é palimbacchio & dactylo. cur (inquam) hæ clausulæ tres, (si pedum numerus spectetur) ingratae sint, cum ultima in choreum, penultima in dichoreum, pedes Ciceroni ipsi gratissimos, cadant: cur denique prima temperatior é bacchio & palimbacchio, quam laudata illa, Ægyptoq; vicerunt, é longis quinque, unica brevi: cur (inquam) hæ clausula pedum numero sit ingrator, causam afferre Tullius nullam posset, quin totam pedum doctrinam antè retexeret. Quare numeri illius gratia non solum ducitur é pedibus syllabarum, sed é sonis literarum, quæ vel grandiores vel magis confertæ in clausula resonant. Neque verbi clausula id efficit. nam (probet) tam verbum est, quam (improbare.) Quamobrem in tota oratorii numeri laude, quæ permagna est, literarum soni primas obtinebunt.

CAP. 19. DE EPIZEUXI.

Figura dictionis in dimensione soni ejusmodi est: sequitur quæ est in soni repetitione: & quidem similis, aut dissimilis. Similis continué vel disjuncté. Continué, in eadem sententia, vel in diversis. In eadem sententia appellatur Epizeuxis: quando nempe sonus

idem continué iteratur in eadem sententia.
 » Derespons. Arusp. Hic P. ille Scipio natus mi-
 » hi videtur ad interitum exitiumque Cartha-
 » ginis, qui illam á multis Imperatoribus ob-
 » sessam, oppugnatam, labefactatam, pené ca-
 » ptam, aliquando quasi fatali eventu solus
 » evertit: Sic Titus Annius ad illam pestē com-
 » primendam, extinguendam, funditus delen-
 » dam natus esse videtur, & quasi divino mu-
 » nere donatus Reipublicæ. Hic solúm nume-
 » rus, non vox iteratur: in sequentibus voces
 » iterantur. Verr. 7. Crux, crux (inquam) infelici
 » & misero. Teren. And. O Myfis, Myfis! Item
 » pro Ligario: Si in hac tanta tua fortuna leni-
 » tas tanta non esset, quantam per te, per te (in-
 » quam) obtines (intelligo quid loquar) acerbis-
 » simo luctu redundaret ista victoria. Pro Milo-
 » ne: Occidi, occidi, non Spurium Melium, qui
 » annona levanda, jacturisque rei familiaris,
 » quia nimis plebem amplecti putabatur, in su-
 » spicionem incidit regni appetendi. Virg.
 Eclog. 5.

*Ipsa sonant arbusta, Deus, Deus ille, Menalca,
 Sis bonus, ó felixq, tuis.---*

Interdum parenthesis interponitur: res
 tamen eodem recidit, quia, tanquam paren-
 thesis non sit, geminatio illa continuatur.
 » Phil. 2. Hasta posita pro æde Jovis Statoris, bo-
 » na (miserum me, consumptis enim lachry-
 » mis, tamen infixus animo hæret dolor) bona
 » (inquam) Cn. Pompeji Magni, voci acerbissi-
 mæ

mæ subjecta præconis. Pro Marcell. At veró
 ejus gloriæ, C. Cæsar, quam pauló anté es ad-
 eptus, socium habes neminem: totum hoc,
 quantumcunque est (quod certé maximum
 est) totum est (inquam) tuum. Repetitio con-
 tinua ejusdem soni in diversis sententiis est a-
 nadiplosis vel climax.

CAP. 20. DE ANADIPLOSI.

Anadiplosis reduplicatio est, quando idem
 sonus repetitur in fine præcedentis & princi-
 pio sequentis sententiæ. Virg.

*Pierides, vos hæc facietis maxima Gallo,
 Gallo, cujus amor tantum mihi crescit in horas.*

Hæc figura ter iteratur, & eodem verbo
 Catil. 1. Hic tamen vivit: vivit? imó veró etiam
 in Senatum venit. Item, Vivis, & vivis, non ad
 deponendam, sed ad confirmandam audaciã.
 Item: Quandiu quisquam erit, qui te defen-
 dere audeat, vives, & vives ita, ut nunc vivis.

CAP. 21. DE CLIMACE.

Climax, gradatio, est anadiplosis complu-
 ribus gradibus continuata. Itaque genere ea-
 dem est. Ovid. 3. Fast. (pita.

Mars videt hanc, visamq; cupit, potiturq; cu-

Pro Mil. Nec veró se populo solúm, sed se-
 natui commisit: nec senatui modó, sed etiam
 publicis præfidiis & armis: neq; his tantúm,
 sed ejus potestati, cui Senatus totam Rem-
 publ. commisit. Eclog. 2.

ditto dupl

*Torvaleana lupū sequitur, lupus ipse capellam:
Florentem cytisum sequitur lasciva capella.*

» Pro Sex. Roscio Amerino, In urbe luxu-
» ries creatur: ex luxuria existat avaritia necesse
» est: ex avaritia erumpat audacia, unde omnia
» scelera & maleficia gignuntur. Author ad
» Heren. Nam quæ reliqua spes libertatis ma-
» net, si illis & quod libet, licet: & quod licet,
» possunt: & quod possunt, audent: & quod au-
» dent, faciunt: & quod faciunt, vobis mole-
» stum non est?

CAP. 22. DE ANAPHORA.

Anaphora seu relatio est, quando sonus
idem iteratur in principiis sententiarum. A-
» grat. 2. Tamen ne vexari Rempublicam, con-
» temni majestatem populi Romani, deludi
» vosmetipsos diutius a Tribuno plebis patie-
» mini? Agr. 1. Solicitam mihi civitatem suspi-
» cione, suspensam metu, perturbatam vestris
» legibus, & concionibus, & seditionibus tra-
» didistis. Cat. 1. Nihilne nocturnum præsidium
» palatii, nihil urbis vigiliæ, nihil timor populi,
» nihil consensus bonorum civium, nihil hic
» munitissimus habendi Senatus locus, nihil
» horum ora vultusq; moverunt?

*Te dulcis conjunx, te solo in littore secum,
Te veniente die, te decedente canebat.*

» Pro Amer. Accusant ii, qui in fortunas hujus
» invaserunt: causam dicit is, cui nihil præter ca-
» lamitatem reliquerunt. Accusant ii, quibus
» occidi

occidi patrem Sexti Roscii bono fuit:causam
 dicit is, cui non modó luctum mors patris at-
 tulit, verúm etiam egestatem. Accusant ii, qui
 hunc ipsum summé jugulare cupierunt: caus-
 sam dicit is, qui etiam ad hoc iudicium cum
 præsidio venit, ne hic ibidem ante oculos ve-
 strostrucidaretur. Denique accusant ii, quos
 populus poscit:causam dicit is, qui unus re-
 lictus ex nefaria illorum cæde restat. Eclog.2.

Pan primus calamos cera conjungere binos

Instituit: Pan curat oves oviumq; magistros.

CAP. 23. DE EPISTROPHE.

Epistrophe seu conversio est numerus,
 quo similis sonus in clausulis iteratur. Hic au-
 tem rhythmus quidam oratorius persæpere
 sonat in membris paribus, quæ idcirco jam
 olim πάρεσα καὶ ἰσόκωλα nominata sunt. addita
 sunt etiam ἀνίθητα ἔ ὁμοιόπρωτα: quæ quamvis
 insint, nihil tamen ad orbem concinnitatis
 hujus (ut Cicero appellat) efficiunt: sed totum
 efficitur similiter desinentium ἐπιστροφῆ, &
 conversione: quæ ideo ὁμοιοτέλευτα dicuntur.
 Pro Pompejo: ut ejus voluntatibus non mo-
 dó cives assenserint, socii obtemperarint, ho-
 stes obedierint: sed etiam venti tempestatesq;
 obsecundarint. Hic tria prima membra feré
 senaria sunt, postremum est longius. Neque
 æqualitatis similitudo sic exigenda est. Agrar.
 i. ut vester honos ad mei temporis diem pe-
 titus, non ad alienæ petitionis occasionem

» interceptus, nec diuturnis precibus efflagi-
 » tatus, sed dignitate impetratus esse videatur.
 Sed à Cicerone ipso positum tam concinni
 » orbis exemplum expendamus: Pro Mil. Est
 » enim hæc, iudices, non scripta, sed nata lex:
 » quam non didicimus, accepimus, legimus: ve-
 » rum ex ipsa natura arripuimus, hausimus, ex-
 » pressimus: ad quam non docti, sed facti, non
 » instituti, sed imbuti sumus. Hic quater bini
 tanquam versus, æqualibus ferè interspira-
 tionibus interpuncti resonant: duo primi ter-
 narii (non scripta sed nata) duo sequentes
 plusquam duodenarii: duo sequentes iterum
 ternarii, postremi quaternarii. Sed in propo-
 sitis exemplis sonus tantum servatur, non et-
 iam dictio: in sequentibus autem dictio ipsa
 » iteratur. Philip. 2. Doletis tres exercitus po-
 » puli Rom. esse interfectos? interfecit Anto-
 » nius. Desideratis clarissimos cives? eos quo-
 » que eripuit Antonius. Authoritas hujus or-
 » dinis afflictæ est? afflixit Antonius. Martia-
 lis lib. 2.

*Capto tuam (pudet heu) sed capto, Maxime,
 cœnam:*

Tu captas alias: jam sumus ergo pares.

Mané salutatum venio: tu diceris isse

Anté salutatum: jam sumus ergo pares.

Sum comes ipse tuus, tumidiq, anteábulo regis:

Tu comes alterius: jam sumus ergo pares.

Utraque autem figura, tum anaphora, tum
 epistrophe hinc comprehenditur.

Sym-

Symploce complexio dicitur, cum idem sonus in principiis & clausulis iteratur. Agr. 1. Spem improbis ostendistis, timorem bonis iniecistis, fidem de foro, dignitate de Repub. sustulistis. Agr. 2. Quis legem tulit? Rullus. Quis majorem populi partem suffragiis privavit? Rullus. Quis comitiis prefuit: idem Rullus. Pro Mil. Quis eos postulavit? Appius. Quis produxit? Appius.

CAP. 24. DE EPANALEPSI.

Ergo repetitiones hæ sunt in eodem loco: sequentes duæ sunt mixtæ loco, Epanalepsis & Epanodos. Epanalepsis seu resumptio est, qua idem sonus in principio & clausula repetitur. Verr. 4. Saluti enim eorum potius consulam, quam voluntati. Philip. 1. Illa erat vita, illa secunda fortuna, libertate esse paræ cum cæteris, principem dignitate. Æneid. 1.

Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa.

Verr. 7. Multi & graves dolores inventi, parentibus & propinquis multi. Martial.

Phosphore, redde diem: quid gaudia nostra moraris?

Casare venturo, Phosphore, redde diem.

Vivis, & vivis non ad deponendam, sed ad confirmandam audaciam. Catil. 1.

CAP. 25. DE EPANODO.

Epanodos seu regressio est, qua sonus in

principio & medio, vel in medio & fine itera-
 » tur. Verr. 3. Habuit honorem ut proditori,
 » non ut amico fidem. pro Planc. Gratiam qui
 » refert, habet: & qui habet, in eo quod habet,
 » refert. Pro Cæcinna, Quia res indigna sit, ideo
 » turpem existimationem sequi: quia turpis ex-
 » istimatio sequitur, ideo rem indignam non
 » vindicari. Eclog. 8.

--- *crudelis tu quoq; mater:*

Crudelis mater magis, an puer improbus ille?

Improbus ille puer, crudelis tu quoq; mater.

» Cic. Vestrum jam hîc factum deprehendi-
 » tur, P. C. non meum: at pulcherrimum qui-
 » dem factum: verum, ut dixi, non meum, sed
 » vestrum.

CAP. 26. DE PARONOMASIA.

Figuræ dictionis in repetitione sonorum
 similibus sic habent: in repetitione sonorum
 leviter dissimilium duæ sequuntur, Parono-
 masia & Polypoton. Paronomasia vel adno-
 minatio est cum dictio literæ aut syllabæ alicu-
 » jus cõmutatione, significatione quoq; com-
 » mutatur. Verr. 2. Nam ut apertus in corri-
 » piendis pecuniis, sic in spe corrupendi judi-
 » cii. pro Amer. Tametsi non modò ignoscendi
 » ratio, sed etiam cognoscendi consuetudo de
 » medio sublata est. Catil. 1. Ut non emissus ex
 » urbe, sed immissus in urbem esse videatur.
 » Ibidem, Hanc Reipub. pestem paulisper re-
 » primi, non in perpetuum comprimere posse.
 » Tale est illud Quintiliani, Emit morte im-
 » mor-

mortalitatem. Item, Neminem posse alteri
dare matrimonium, nisi penes quem sit pa-
trimonium. Martialis hinc joci materiam ar-
ripuit:

Litigat & podagra Diodorus, Flacce, laborat:

Sed nihil patrono porrigit, hæc chiragra est.

Inde etiam illud est Catonis, cui cum qui-
dam dixisset: Eamus deambulatum: & ille re-
spondisset, Quid opus est de? Imò verò (ait
Cato) quid opus est te?

C A P . 27 . D E P O L Y P T O T O .

Polyptoton est cum ejusdem originis va-
riis casibus voces inter se consonant. Pro
Cæl. Ipsius autem veneni quæ ratio fingitur?
ubi quæsitum est? quo pacto? cui? quo in loco
traditum? Æneid. 4.

Littora littoribus contraria, fluctibus undas

Imprecor, arma armis.---

7. Verr. Certus locus, certa lex, certum tri-
bunal, quo hoc reservetur. De respons. Homi-
ne te propter pecuniam iudicio liberarunt,
hominibus injuria tui stupri dolori non fuit:
homines tibi arma alii in me, alii post in illum
inviatum civem dederunt: hominum bene-
ficia prorsus concedo tibi. Æneid. 5.

*Hunc morem, hos cursus, atque hæc certamina
primus*

*Ascanius, longam muris cum cingeret Albã,
Rettulit.---*

Et apud Quintilian. Non ut edam, vivo:
sed ut vivam, edo.

D

CAP. 28. QUID FIGURA SENTENTIAE, & quæ vis ipsius.

Figura dictionis ejusmodi est. Figura sententia, est figura quæ totam sententiam aliquo animi motu afficit. Virilem autem quandam dignitatem præ superiorum molli & delicata venustate obtinet: ut illic color & sanguis orationis, hîc nervi thorique esse videantur. Itaque (ait in Bruto Tullius) quia sententiarum ornamentis & conformationibus præstat Demosthenes, idcirco à doctis, oratorum est princeps judicatus. & rursus in Oratore idem confirmat: Sententiarum figuris (ait) quia frequentissimè Demosthenes utitur, sunt qui putent ejus eloquentiam maximè esse laudabilem. Et verò nullus ferè ab eo locus sine quadam conformatione sententiæ educitur. Nec aliud quidquam est dicere, nisi omnes, aut certè plerasque aliqua specie illuminare sententias. Sic igitur Tullius elocutionis principatum huic postremo ornamentorum generi attribuit, publico de laudibus summi oratoris judicio. Et certè nullis acrioribus incendiis fulmina illa Demosthenis, quæ dicuntur, accendi potuerunt: nec ullis flectendorum animorum machinis elocutio violentior esse potest. Hîc enim *ῥητορικὴ καὶ ψυχολογία* elocutionis summa est. Denique ut superior illa & troporum, & in verbis figurarum elocutio, ad dicendum & delectandum multum valeat: hæc etiam (quod

(quod in dicendo caput est) ad movendum & pervincendum, plurimum valebit, reprehensaque ideo a nonnullis Romanorum oratorum Atticis in Cicerone: quem (quod ejus altior & ardentior esset oratio) furere & bacchari arbitrarentur. Sed usus artis & summa in civilitatibus utilitas, eam calumniam refutavit.

Figura sententiæ, est in logismo aut dialogismo. Logismus est, quando sine collocatione sententia figuratur: estque exclamatio, & suiipsius Revocatio, Apostrophe & Profopopœia.

CAP. 29. DE EXCLAMATIONE.

Exclamatio est figura in logismo, per adverbium exclamandi expressum vel intellectum, magnum prorsus animi commovendi instrumentum, & quidem affectuum variorum: modò admirationis, O clementiam admirabilem, atque omni laude, prædicatione, literis monumentisque decorandam! Modò desperationis: pro Mil. O frustra mei suscepti labores! ó spes fallaces! ó cogitationes inanes meæ! Modò optationis: Ovid. Epist. 1.

*O utinam tunc cum Lacedæmona classe petebat,
Obrutus insanis esset adulter aquis!*

Pro Pomp. utinam, Quirites, virorum fortium atque innocentium tantam copiam haberemus, ut hæc deliberatio vobis difficilis esset, quemnam potissimum tantis rebus ac

» tanto bello præficiendum putaretis. Modò
 » indignationis: In Pis. O scelus! ó pestis! ó labe!
 » Modò irrisionis, ut ibidem: O stultos Camil-
 » los, Curios, Fabricios, Calatinos, Scipiones,
 » Marcellos, Maximos! O amentem Paulum!
 » rusticum Marium! Pró, adhibetur sæpe ad ob-
 » testationem, ut in Andr.

*Pró Deum atq; hominum fidem! quid est, si non
 hac contumelia est?*

En, aliquando triste quid, & miserabile
 præsefert. Eclog. 1.

Impius hæc tam culta novalia miles habebit?

Barbarus has segetes? en quò discordia cives

Perduxit miseros! en queis consecimus agros!

Heu & Eheu, sunt commiserationis. i. Offic.

» O domus antiqua, heu quàm dispari domino
 » dominaris! Æneid. 1.

--- tu nunc Carthaginis alte

Fundamenta locas, pulchramq; uxoriüs urbem

Extruis: heu regni, rerumq; oblite tuarum!

Eclog. 2.

Eheu quid volui misero mihi! floribus Austris

Perditus, & liquidis immisi fontibus apros.

Quem fugis, ab demens!

Aliquando exclamatio est deprecationis &
 imprecationis: in Heaut.

Ut te quidē Dii Deaq; omnes, quantū est, Syre,

Cum isthoc invento, cumq; incepto perduint.

Æneid. 2.

At tibi pro scelere, exclamat, pro talibus ausis,

Dii (si qua est cælo pietas, quæ talia curet)

Per-

Persolvant grates dignas!

Pro Dejotaro: Diite perdant, fugitive! ita “
non modò nequam & improbus, sed fatuus “
& amens es. Epiphonema quoque species est “
exclamationis, quæ ad finem rei narratæ &
explicatæ addi solet: ut cùm Virgilius exposuit
omnes causas, quibus Juno Romanos per-
sequebatur, tandem acclamat, Æneid. 1.

Tanta molis erat Romanam condere gentem.

Licentia etiam quæ Græcis παρρησία dici-
tur, exclamatio quædam videtur. Pro Sylla:
Adeste omnes animis, qui adestis corporibus: “
erigite mentes auresque vestras, & me de in- “
vidiosis rebus (ut ille putat) dicentem atten- “
dite. Ego consul, cùm exercitus perditorum “
civium clandestino scelere conflatus, crude- “
lissimū & luctuosissimū exitium cōparasset, “
cùm ad occasum interitūq; Reip. Catilina in “
castris: in his autē templis atq; tectis, dux Len- “
tulus esset constitutus: meis consiliis, meis “
laboribus, mei capitis periculis, sine tumultu, “
sine delectu, sine armis, sine exercitu, quin- “
q; hominibus comprehensis atq; confossis, in- “
censione urbem, interneccione cives, vastita- “
te Italiam, interitu Rempub. liberavi. Ego vi- “
tam omnium civium, statum orbis terræ, ur- “
bem deniq; hanc, sedem omnium nostrum, “
arcem regum ac nationum exterarum, lu- “
men gentium, domicilium imperii, quinque “
hominum perditorum atque amentium pœ- “
na redemi. An me existimasti hæc injuratum “

» in iudicio non esse dicturum, quæ juratus in
 » maxima concione dixissem? sed Quintilianus
 » hîc nullam figuram putat, nisi quatenus sub
 » hac libertate, quædam lateat adulatio.
 » Pro Ligar. Vide quàm non reformidem, vide
 » quanta lux liberalitatis & sapientiæ tuæ mihi
 » apud te dicenti oboriatur. quantum potero,
 » voce contendã, ut hoc populus Romanus ex-
 » audiat. Suscepto bello, Cæsar, gesto etiam ex
 » magna parte, nulla vi coactus, iudicio meo ac
 » voluntate ad ea arma profectus sum, quæ
 » erant sumpta contra te. Apud quem igitur
 » hoc dico? nempe apud eum, qui cùm hoc sci-
 » ret, tamen me antequam vidit, Reipubl. red-
 » didit. In hac licentia (ait Quintil.) Orator non
 » solùm ad utilitatem Ligarii respexit, sed ma-
 » gis laudare victoris clementiam non potuit.
 » Quamobrem exclamatio una magnas pror-
 » sus vires habet.

CAP. 30. DE EPANORTHOSI.

» Revocatio sui ipsius est, quando revoca-
 » tur quidpiam: & est ardoris in exclamatione
 » proximi veluti refrigeratio & moderatio: est-
 » que epanorthosis aut aposiopesis. Epanor-
 » thosis correctio est, quando antecedens ali-
 » quid revocatur. Epist. I. Erat hoc mihi dolen-
 » dum: sed multò magis illud, quòd inimicum
 » meum: meum autem? imò verò legum, júdi-
 » ciorum, otii, patriæ, bonorum omnium sic
 » amplexabantur, sic in manibus habebant, sic
 » fove-

fovebant, sic me præfente osculabantur. Te-
rent. Heaut.

--- *Filium unicum adolescentulum*

Habeo, ah! quid dixi habere me? imó habui

Chreme:

Nunc habeam nec ne, incertum est. ---

Hic igitur præteritum aliquid & dictum re-
vocatur. Pro Ligat. Sed nimis urgeo, commo-
veri videtur adolescens. Pro Cæl. Sed quid
ego ita gravem personam induxi? Pro Mil.
Sed finis sit: neque enim præ lachrymis lo-
qui possum: & hic se lachrymis defendi vetat.
Hic cursus orationis antecedens revocatur,
& quasi pœnitētia facti significatur. Ad frat.
Sed nescio quo pacto ad præcipiendi ratio-
nem delapsa est oratio mea, cū id mihi pro-
positum initio non fuisset.

CAP. 31. DE APOSIOPESI.

Aposiopesis reticentia est, qua sententiæ
inchoatæ cursus ita revocatur, ut inde pars
ejus aliqua deinceps non dicta intelligatur.
Pro Milone: An ille hujus legis, quam Clo-
dius à se inventam gloriatus est, mentionem
facere ausus esset vivo Milone, ne dicam Cō-
sule? de nostrum enim omnium: non audeo
totum dicere. Æneid. I.

Jam cœlum terramq; meo sine numine venti

Miscere, & tantas audetis tollere moles?

Quos ego: sed motos præstat componere fluctus.

Logismus exclamationis & revocationis ita

D 4

est: sequitur qui est in Apostrophe aut Pro-
sopopœia.

CAP. 32. DE APOSTROPHE.

Apostrophe averfio est, quando oratio ad
alienam personam convertitur, quàm insti-
tuta oratio requirit. Figura non multum ce-
dens elationis genere exclamatori, & per sæ-
pe cum ea conjungitur. Sed apostrophe ex
conditione personarum variè distingui po-
test: alias enim ad humanam personam fit
averfio: ut cum illud Ciceronis directè di-
» ctum sit pro Muræna: Negat fuisse rectum
» Cato, me Consulem & legis ambitus latorè,
» & tam severè gesto consulatu, caussam L. Mu-
» rænae attingere: cujus reprehensio me vehe-
» menter movet, non solùm ut vobis (judices)
» quibus maximè debeo, verum etiam ut ipsi
» Catoni, gravissimo atque integerrimo viro,
» rationem mei facti probem. A quo tandem
» (ait) M. Cato, est æquius Consulem defendi
» quàm à Consule? Quis mihi in Republ. po-
» test aut debet esse conjunctior, quàm is, cui
» Respubl. à me una traditur sustinenda, ma-
» gnis meis laboribus & periculis sustentata?
Eodem modo cum Anchises narrat Æneæ,
quæ futura sit posteritas nepotum: Æneid. 6.
*Ernet ille Argos, Agamemnoniasq; Mycenæ,
Ipsūq; Æacidē, genus armipotētis Achilli:
Ultus avos Trojæ, templāq; temerata Miner-
væ.*

Quis

*Quiste, magne Cato, tacitum, aut te Cossæ, re-
linquat?*

*Quis Gracchi genus, aut geminos, duo fulmi-
na belli,*

Scipiadas, cladem Libyæ? parvoq, potentem

Fabricium: vel te sulco Serrane serentem?

Quó fessum rapitis Fabii? tu Maximus ille es

Unus, qui nobis cunctando restitues rem.

Hic Apostrophe est ad Catonem, Cossam, Serranum, Fabium. Aliás ab hominibus ad deos fit averfio: ut á Catilina ad Jovem: Hisce
 omnibus Catilina cum summa Reipub. salute, & cum tua peste ac pernicie, cumque eorum exitio, qui se tecum omni scelere parricidioque junxerunt, proficiscere ad impium bellum ac nefarium. Tum tu Jupiter, qui iisdem, quibus hæc urbs, auspiciis á Romulo es constitutus, quem statorem hujus urbis atq; imperii veré nominamus, hunc & hujus socios á tuis aris cæterisque templis, á tectis urbis ac mœnibus, á vita fortunisque civium omnium arcebis, & omnes inimicos bonorum, & hostes patriæ, latrones Italiæ, scelerum fœdere inter se ac nefaria societate conjunctos, æternis suppliciis vivos mortuosque mactabis. In apostrophe invocatio insignis est apud poëtas. Sic Æneid. i. cum poëta proposuisset summam thesin totius Æneidos, tum sic avertitur ad Musam:

*Musa mihi causas memora, quo numine laeso
Quidve dolens regina Deum, tot volvere casus,*

*Insignem pietate virum, tot adire labores
Impulerit: tantane animis cœlestibus iræ?*

Ovid. Metamorph. I.

--- *Dii, cœptis (nam vos mutastis & illas)*

Aspirate meis, primaq; ab origine mundi,

Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

Alias ad rem mutam & inanimatam, velut ad
 ” personam, transfertur oratio. Pro Mil. Re-
 ” ligiones me hercule ipsæ, aræque, cùm illam
 ” belluam cadere viderunt, commovisse se vi-
 ” dentur, & jus in illo suum retinuisse. Vos e-
 ” nim Albani tumuli atque luci, vos (inquam)
 ” imploro atque obtestor, vosque Albanorum
 ” obrutæ aræ sacrorum populi Romani sociæ
 ” atque æquales, quas ille præceps amentia, cæ-
 ” sis prostratisque sanctissimis lucis, substru-
 ” ctionum insanis molibus oppresserat. Hæc
 ” figura raró quidem, sed tamẽ aliquando pro-
 ” tinus in proœmio adhibetur. Catil. I. Quous-
 ” que tandem, Catilina, abutere patientia no-
 ” stra? quandiu nos etiam furor iste tuus elu-
 ” det? quem ad finem sese effrenata jactabit au-
 ” dacia? Hic veró in senatu res agitur, ideoque
 ” directus sermo ad Patres: unde aversio intel-
 ” ligitur.

CAP. 33. DE PROSOPOPOEIA.

Prosopopœia fictio personæ, qua velut a-
 lienam personam oratione nostra loquẽtem
 fingimus. Hic veró ornamentum elocutionis
 singulare est, magnæque in primis audaciæ:
 ideo-

ideoque magno consilio iudicioque regendum, ut consentanea personis oratio tribuatur. Poeticum fané ornamentum, & quo uno poetarum laudes præcipué dijudicantur. In pictoribus Polygnotus præstantiores, Pauson deteriores, Dionysius similes rerum imagines faciebat. Sic in poetis Homerus meliores, Hegemon pejores, Cleophon pares personas exprimebat: quin etiam Euripides quales essent: Sophocles, quales esse deberent: ut Homerus & Sophocles tota poeticæ imitationis laude meritó principes habeantur. Itaque si usquam, certé in hac conformatione ratio decori diligenter habenda est: qua de re prudenter monemur ab Horatio in Arte:

*Intererit multúm Davusne loquatur, herusve,
Maturusve senex, an adhuc florente juventa
Fervidus, an matrona potens, an sedula nutrix,
Mercatorne vagus, cultorve virentis agelli:
Colchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis.*

Prosopopœia est imperfecta vel perfecta. Prosopopœia imperfecta est, cum sermo alienæ personæ leviter & obliqué repræsentatur. Cæs. i. Comm. de legatis Helvetiorum. Qui dicerent sibi in animo esse, sine ullo maleficio iter per provinciam facere: propterea quód iter nullum haberent aliud: rogare, ut eius voluntate id sibi facere liceat. Pro lege Manil. Hi vos (quoniam liberé loqui non licet) tacité rogant, ut se quoque sicuti cæterarum provinciarum socios, dignos exi-

» stimetis, quorum salutem tali viro commen-
» detis.

Profopopœia perfecta est, cùm tota fictio
personæ oratione nostra representatur: quo
in genere & accessus ad profopopœiam & re-
cessus decorus in primis esse debet. Sic pro
Cælio excitatur Appius Cæcus ad objurgan-
» dam Clodiæ libidinem: Existat igitur (ait Ora-
» tor) ex hac familia aliquis, ac potissimum Cæ-
» cus ille: minimum enim dolorem capiet, qui
» istam non videbit: qui profectó si extiterit, sic
» aget, & sic loquetur. Hic apparatus est ad spe-
» ciem quãdam prolusionis: deinde vox & ora-
» tio Appii fingitur: Mulier, quid tibi cum Cæ-
» lio? quid cum homine adolescentulo? quid cū
» alieno? cur aut tam familiaris huic fuisti, ut au-
» rum cōmodares? aut tam inimica, ut venenū
» timeres? Non patrem tuum videras, non pa-
» truum, non avum, proavum, atavum audieras
» Consules fuisse? non deniq; modó te Q. Me-
» telli matrimonium tenuisse sciebas, clarissimi
» & fortissimi viri, patriæque amantissimi, qui
» simul ac pedem limine extulerat, omnes pro-
» pé cives virtute, gloria, dignitate superabat?
» cui cū ex amplissimo genere in familiam
» clarissimã nupsisses, cur tibi Cælius tam con-
» junctus fuit? cognatus? affinis? viri tui familia-
» ris? nihil horum. Quid igitur fuit nisi quædam
» temeritas ac libido? nonne te, si nostræ imagi-
» nes viriles non commovebant, ne progenies
» quidem mea & illa Claudia æmulam dome-
» sticæ

sticæ laudis in gloria muliebri esse admone-
 bat? Non virgo illa Vestalis Claudia, quæ pa-
 trem complexa triumphantem, ab inimico
 Tribuno plebis de curru detrahi passa nõ est?
 Cur te fraterna vitia potius, quam bona pa-
 terna, & avita, & usque á nobis cùm viris, tum
 etiam in fœminis repetita moverunt? Ideone
 ego pacem Pyrrhi diremi, ut tu amorum tur-
 pissimorum quotidie fœdera ferires? Ideo
 aquam adduxi, ut ea tu incesté uterere? Ideo
 viam munivi, ut eam tu alienis viris comitata
 celebrares? Hæc prosopopœia est Appii Clau-
 dii: ad quam deponendam, brevis revocatio
 ad extremum ponitur his verbis: Sed quid
 ego (judices) ita gravem personam induxi? ut
 & verear, ne se idem Appius repenté conver-
 tat, & Cælium incipiat accusare illa sua gravi-
 tate censoria. Sic Æneæ prosopopœiam Vir-
 gilius Æneid. i. composuit, cùm Æneas sociis
 cibum vinumque

Dividit, & dictis mœrentia pectora mulcet:

O socii (neq₃ enim ignari sumus antè malorum)

O passi graviora! dabit Deus his quoq₃ finem.

Vos & Scyllæam rabiem, penitusq₃ sonantes

Accestis scopulos: vos & Cyclopiæ saxa

Expertirevocate animos, mœstumq₃ timorem

Mittite: forsã & hæc olim meminisse juvabit.

Per varios casus, per tot discrimina rerum

Tendimus in Latium, sedes ubi fata quietas

Ostendunt: Illic fas regnare surgere Troje.

Durate, & vosmet rebus servate secundis.

Talia voce refert, curisq; ingentibus æger,
Spem vultu simulat, premit altū corde dolorē.
 Hic poëta Æneam non humeris, sed verbis
 ita sustinuit, ut Æneas ipse Æneam veriùs ex-
 primere non potuerit. Eadem figura licet
 mutis & inanimatis rebus sermonem dare:
 cujusmodi illa sunt in Catilinam majorum la-
 terum, cùm patriam loquentem Orator in-
 » ducit: Si te (ait) parentes timerent atque odif-
 » sent tui, neque illos ulla ratione placare pos-
 » ses: ut opinor, ab eorum oculis aliquò conce-
 » deres: nunc te patria, quæ communis est o-
 » mnium nostrūm parens, odit ac metuit, &
 » jamdiu de te nihil judicat, nisi de parricidio
 » suo cogitare: hujus tu neq; auctoritatem ve-
 » rebere? neque judicium sequere? neque vim
 » pertimesces? Quæ tecum Catilina, sic agit, &
 » quodammodo tacita loquitur: Nullum jam
 » tot annos facinus extitit, nisi per te: nullum
 » flagitium sine te: tibi uni multorum civium
 » neces, tibi vexatio direptioque sociorum im-
 » punita fuit ac libera: tu non solūm ad negli-
 » gendas leges & quæstiones, verūm etiam ad
 » evertendas perfringendasque valuisti. Supe-
 » riora illa quanquam ferenda non fuerunt,
 » tamen ut potui, tui: nunc verò me totam esse
 » in metu propter te unum, quicquid incre-
 » puerit, Catilinam timeri, nullum videri con-
 » tra me consilium iniri posse, quod a tuo scele-
 » re abhorreat, non est ferendum. Quamobrem
 » discede, atque hunc mihi timorem eripe, si est
 verus,

verus, ne opprimar: sin autem falsus, ut tan-
 dem aliquando timere desinam. Hæc si tecū,
 ut dixi, patria loquatur, nonne impetrare de-
 beat, etiam si vim adhibere non possit? Hic vi-
 des quàm decoré & suscepta & deposita sit
 persona. Et pauló póst talis in eadem oratio-
 ne, prosopopœia Reip. Etenim si mecum pa-
 tria (quæ mihi vita mea multó est charior) si
 cuncta Italia, si omnis Respub. loquatur, M.
 Tulli, quid agis? &c. Tandem persona ita de-
 ponitur: His ergo sanctissimis Reipub. voci-
 bus, & eorum hominum qui idem sentiunt,
 mētibus pauca respondebo. Sed satis de pro-
 sopopœiæ schemate, quo tanquam aliquo in-
 scenis pegmate, quævis non solúm hominū,
 sed etiam Deorum persona á poetis effingi-
 tur. Quapropter isto poetico spiritu orator
 velut afflatus, in primis admirabilis est.

CAP. 34. DE ADDUBITATIONE.

Logismus sententiarum adhuc fuit: sequi-
 tur dialogismus, qui est in interrogatione &
 responsione. Interrogatio deliberatione &
 occupatione figuratur. Deliberatio est, cū
 varias tãquam consultationis rationes subin-
 de interrogamus. quo in genere suspensis
 diutius audientium animis, aliquando in-
 expectatum quippiam majus aut minus ex-
 pectatione statuit. Deliberatio est in ad-
 dubitatione aut communicatione. Addubi-
 tatio seu *ἀμερία*, est deliberatio nobiscum. Pro

» Cluent. Equidem quod ad me attinet, quó
 » me vertam, nescio: negem fuisse illam infa-
 » miam corrupti iudicii? negem illam rem agi-
 » tatam in concionibus? jactatam in iudiciis?
 » commemoratam in senatu? evellam ex ani-
 » mishominum tantam opinionem, tam peni-
 » tus insitam, tam vetustam? Non est nostri in-
 » genii: vestri auxilii est (iudices) hujus innocen-
 » tiæ, sic in hac calamitosa fama, quasi in aliqua
 » perniciosissima flamma, atque in communi
 » incendio subvenire. Æneid. 4.

*En quid agam? rursusne procos irrisa priores
 Experiar? Nomadumq; petã connubia supplex,
 Quos ego sum toties jam dedignata maritos?
 Iliacas igitur classes, atq; ultima Teucrûm
 Jussa sequar?---*

Tandem responsio addubitationis sequi-
 tur:

*Quin morere, ut merita es, ferroq; averte do-
 lorem.*

» Philip. 2. Quid putem? contemptumne me?
 » non video, nec in vita, nec in gratia, nec in re-
 » bus gestis, nec in hac mea mediocritate inge-
 » nii, quid despiciere possit Antonius. An in se-
 » natu facillimè detrahi posse credidit? Atqui
 » ordo clarissimis civibus bene gestæ Reipubl.
 » testimonium multis, mihi uni, cōservatæ de-
 » dit. An decertare mecum voluit contentione
 » dicendi? hoc quidem beneficium est: Quid
 » enim plenius, quid uberius, quàm mihi & pro
 » me, & contra Antonium dicere? Illud profe-

ctó

Etó est: non existimavit sui similibus probari
 posse, se esse hostem patriæ, nisi mihi esset
 inimicus.

C A P . 35 . DE COMMUNI-
 catione.

Communicatio vel *ἀνακοίνωσις*, est delibe-
 ratio cum aliis. Pro Quint. Ego pro te nunc
 hoc consulo, post tempus in aliena re, quod tu
 in tua re, cum tempus erat, consulere oblitus
 es. Quæro abste C. Aquili, L. Luculle, P. Quin-
 tili, M. Marcelle, vadimonium mihi non obiit
 quidam socius & affinis meus, qui cum mihi
 necessitudo vetus, cōtroversia de re pecunia-
 ria recens intercedit: postulo ne a Pratore, ut
 ejus bona mihi possidere liceat? an cum Ro-
 mæ domus ejus, uxor, liberi sint, domum po-
 tius denuntiem? quid est quod hac tandem de
 re vobis possit videri? Profectó si recté ve-
 stram bonitatem atque prudentiam cogno-
 vi, non multum me fallit, si consulamini, quid
 sitis responsuri: primúm expectare, deinde si
 latitare ac diutius ludificare videatur, amicos
 convenire, quærere quis procurator sit, do-
 mum denuntiare: dici vix potest quam multa
 sint, quæ respondeatis anté fieri oportere,
 quam ad hanc rationem extremam ac neces-
 sariam devenire. Verr. 7. In Tricalino (quem
 locum fugitivi jam anté tenuerunt) Leonidæ
 ejusdem Siculi familia in suspicionem vocata
 est conjurationis: res delata est ad istum: sta-
 tim (ut par fuit) jussu ejus, homines qui nomi-

E

» nati erant, comprehensi sunt adductique Li-
 » lybæum: domino denuntiatum est, ut adesset:
 » caussa dicta damnati sunt. Quid deinde? quid
 » censetis? furtum fortasse aut prædam expe-
 » ctatis aliquam: nolite usquequaque eadem
 » quarere, in metu belli, furandi quis locus po-
 » test esse? etiam si qua fuit in hac re furandi oc-
 » casio, prætermissa est. Tum potuit à Leonida
 » nummorum aliquid auferre, cum denuntia-
 » vit ut adesset: fuit nundinatio aliqua, & isti
 » non nova, ne causam diceret: etiam alter lo-
 » cus ut absolveretur: damnatis quidem servis,
 » quæ prædandi potest esse ratio? produci ad
 » supplicium necesse est: testes enim sunt, qui in
 » consilio fuerunt: testes publicæ Tabulæ: testis
 » splendidissima civitas Lilybætana: testis ho-
 » nestissimus maximusque conventus civium
 » Romanorum. nihil potest, producendi sunt:
 » itaque producuntur, & ad palum alligantur.
 » Etiamnum mihi expectare videmini, Judi-
 » ces, quid deinde factum sit: quod iste nihil un-
 » quam fecit sine aliquo quaestu atque præda.
 » Quid in eiusmodi re fieri potuit? quod com-
 » modum est? Expectate facinus quam vultis
 » improbum: vincam tamen expectationem
 » omnium. Nomine sceleris conjurationisque
 » damnati, ad supplicium traditi, ad palam alli-
 » gati, repêre multis millibus hominum inspe-
 » ctantibus, soluti sunt, & Leonidæ illi domino
 » redditi.

CAP. 36. DE OCCUPATIONE.

Atque

Atque ejusmodi est dialogismus deliberationis: dialogismus occupationis sequitur, cum alieni consilii interrogationem occupamus, eique responsionem subjicimus. Ideoque dialogismus hic a priori parte occupatio, a posteriore subjectio dicitur: Græcè *αὐτοκλήσις* appellatur. Occupatio ferè prosopopœiam conjunctam habet: ideoque alias obliqua, alias perfecta est. Pro Amer. Credo ego vos (judices) mirari, quid sit cum tot summi oratores hominesq; nobilissimi sedeant, ego potissimum surrexerim, &c. Tandem responsio subjungitur. Quæ me igitur res præter cæteros impulit, ut causam Sexti Roscii reciperem? quia si quis istorum dixisset, quos videtis adesse, &c. multo plura dixisse, quam dixisset, putaretur, &c. Ego si omnia liberè dixerò, nequaquam tamen similiter oratio mea exire atque in vulgus emanare poterit. Sic Verr. I. Si quis vestrum, judices, aut eorum qui adsunt, fortè miratur, &c. Sic pro Cæl. Si quis (judices) fortè nunc adsit, ignarus legum, judiciorum, consuetudinis nostræ: miretur profectò. Est prolepsis hæc proœmiis valde accommodata. Occupatio plena est, quæ plenam prosopopœiam habet. pro Cæl. Dicet aliquis, Hæc igitur est tua disciplina? sic tu instituis adolescentes? ob hanc causam tibi hunc puerum parens commendavit & tradidit, ut in amore & voluptatibus adolescentiam suam collocaret? & hanc

» tu vitam & studia defenderes? Ego si quis (ju-
 » dices) hoc robore animi, atque hac indole vir-
 » tutis ac continentia fuit, ut respueret omnes
 » voluptates, omnemque vitæ suæ cursum in
 » labore corporis, atque in animi contentione
 » conficeret, quem non quies, non æqualium
 » studia, non ludi, non convivia delectarent, ni-
 » hil in vita expetendum putaret, nisi quod ef-
 » set cum laude & cum dignitate conjunctum:
 » hunc mea sententia divinis quibusdam bonis
 » instructum atque ornatum puto. Ex hoc ge-
 » nere illos fuisse arbitror Camillos, Fabricios,
 » Curios, omnesque eos qui hæc ex minimis
 » tanta fecerunt. Occupamus aliquando isto
 » genere cogitationem nostram, & objicimus
 » adversario, ipsumque respondentem contra
 » fingimus. Pro Quint. De re pecuniaria cupio
 » contendere: non licet. At ea controversia est:
 » nihil ad me attinet. Causam capitis dicas o-
 » portet. Accusa ubi ita necesse est. Non (in-
 » quit) nisi tu antè novo modo, priore loco di-
 » xeris. Dicendum necessario est: præstituendæ
 » horæ ad arbitrium nostrum. Judex ipse arces-
 » setur: quid tum? tu aliquem patronum inve-
 » nies hominem antiqui officii, qui splendorem
 » nostrum & gratiam negligat?

CAP. 37. DE PERMISSIONE.

» Ergo hæ sunt interrogationis figuræ, in
 » deliberatione & occupatione. Respõsio, per-
 » missione & concessione figuratur. Permissio
 » est,

est, cum facti cuiuspiam licentia condona-
tur. Agraria 2. Si quid est, quod indagaris, in-
veneris, ex tenebris erueris, quanquam ini-
quum est, tamen consume sane, quoniam
commodum est, quoniam tu quidem attuli-
sti. Aliquando ironia permiscetur.

Æneidos 4.

--- nunc & Jove missus ab alto

Interpres divum fert horrida jussa per auras.

Scilicet is superis labor est, ea cura quietos

Sollicitat. neq; te teneo, neq; dicta refello.

I, sequere Italiã ventis: pete regna per undas.

Ironia in sequenti exemplo apertior est.

Pro Flacco: Litemus igitur Lentulo, parente-
mus Cethego, revocemus ejectos: nimia pie-
tatis & summi amoris in patriam vicissim nos
pœnas (si ita diis placet) sufferamus.

CAP. 38. DE CONCESSIONE.

Concessio est, cum dictum aliquod aut argu-
mentum condonatur. Verr. 7. Sit sacrilegus,
sit fur, sit flagitiorum omnium vitiorumque
princeps: at est bonus imperator. Æneid. 10.
Italiam petiit fatis auctoribus: esto.

Æneid. 7.

*Flectere si nequeo Superos, Acheronta mo-
vebo.*

Non dabitur regnis (esto) prohibere Latinis:

At trahere, atq; moras tantis licet addere rebus.

Delectat hoc ornamentum in oratione
præcipue, cum id concedimus, quod ei, cui

conceditur, nocet: ut sæpe fit in contentioni-
 » bus & controversiis. Pro Ligario: Habes igitur
 » Tubero (quod est accusatori maximè o-
 » ptandum) confitentem reum: sed tamen hoc
 » ita confitentem, se in ea parte fuisse, qua te
 » Tubero: qua virum omni laude dignum pa-
 » trem tuum. Itaq; prius de vestro delicto con-
 » fiteamini necesse est, quàm Ligarii ullam cul-
 » pam reprehendatis.

CAP. 39. DE EPILOGO
elocutionis.

Atque hæc de ornamentis elocutionis:
 quæ quò plura concurrerint, eò plenior
 ornatum orationis efficiant necesse est, ut in
 » illo exemplo Ligarianæ defensionis: Certè
 » contra ipsum Cæsarem est congressus arma-
 » tus. Quid enim Tubero, tuus ille districtus in
 » acie Pharfalica gladius agebat? cujus latus ille
 » mucro petebat? quis sensus erat armorum
 » tuorum? quæ tua mens? oculi? manus? ardor a-
 » nimi? quid cupiebas? quid optabas? Hic meto-
 nymia variæ sunt: gladius, armorum, pro sub-
 jecto homine: sed metaphora sunt illustrio-
 res, ardor: in primisque illæ sensum & actum
 tribuentes rebus inanimatis, gladio, mucro-
 ni, armis, agebat, petebat, sensus: tum synec-
 dochæ, mucro pro gladio, latus pro toto ho-
 mine: tum in verbis, agebat, petebat, cupie-
 bas, optabas, sunt epistrophæ soni: tametsi in
 clausula illa (mucro petebat) numerus est poe-
 ticus: denique in sententia tota, est apostro-
 phe

phē vehementis & instantis interrogationis. Quibus omnibus troporum figurarumque generibus sic usus Orator esse dicitur, ut Cæsari quamvis & iudici & adversario, tamē velut incantato & stupefacto, color variē mutatus sit, & libelli quidam ē manibus exciderint. Illa videlicet Platonis *ῥητορία* fuit, illaque flexanima, dominaque summi Imperatoris oratio.

E 4

AVDOMARI TALÆI
RHETORICÆ LIBER

SECUNDUS DE PRO-
NUNTIATIONE.

CAP. I. DE PRÆSTANTIA
pronuntiationis.

HLOCUTIONIS (quæ prima pars facta est artis Rhetoricæ) præcepta in tropis & figuris exposita sunt: veniamus ad pronuntiationem, partem alteram institutæ artis & doctrinæ. Pronuntiatio est apta elocutionis enuntiatio. Hanc partem Rhetoricæ artis Aristoteles primus animadvertisse videri voluit, viresque maximas habere docuit exemplo histrionum, quibus agentibus, poemata longé gratiora sint, quàm si poetæ ipsi pronuntiarent. Tullius veró Oratorio tertio, cùm de elocutionis ornamentis dixisset, Sed hæc ipsa (ait) omnia perinde sunt, ut aguntur: actio in dicendo una dominatur: sine hac summus orator esse in numero nullo potest: mediocris hac instructus, summos sæpe superavit. Huic primas dedisse

disse Demosthenes dicitur, cūm rogaretur, quid in dicendo esset primum: huic secundas: huic tertias. Quo mihi melius etiam illud ab Æschine dictum videri solet, qui cūm propter ignominiam iudicii cessisset Athenis, & se Rhodum contulisset, rogatus à Rhodiis, legisse fertur orationem illam egregiam, quam in Ctesiphontem contra Demosthenem dixerat? qua perlecta, petitum est ab eo postridie, ut legeret illam etiam quæ contra à Demosthene pro Ctesiphonte edita. Quam cūm suavissima & maxima voce legisset, admirantibus omnibus, Quantó (inquit) magis admiraremini, si audissetis ipsum? Ex quo satis significavit, quantum esset in actione, qui orationem eandem aliam esse putaret actore mutato. Et certé infantes, actionis dignitate, eloquentiæ sæpe fructum tulerunt: & disertissimi, deformitate agendi, multi infantes putati sunt. Cujus rei magnum argumentum Hortensius est, diu princeps oratorum, postea æqualis Ciceroni, perpetuó autem secundus: cuius tamen scripta tam longé abfuerunt ab illa vivæ eloquentiæ fama, ut appareret, aliquid placuisse eo dicente, quod postea legentes non invenerint. Quamobrem in hanc in primis Rhetoricæ partem omnia illa Platonis Aristotelisq; probra justissimé conferentur: omnesque ὀλοποιίας, κομμιώσεως, κολοκείας, ρηπτείας, ψυχαστοχίας, insidiæ in hac una parte reperientur. Artis tamen hujus tantæ magi-

stri nobis defunt, Phonascus, Scenicus histrio, Lanista, Palæstricus, Demosthenes & Cicero, id est verus orator, cuius exemplo eloquentiæ discipulus exerceatur. Itaque tantó maiore industria híc opus est, quia magistri illi vivi nusquam sunt, tantumque picti in libris vix apparent.

CAP. 2. DE MODERATIONE

VOCIS.

Partes pronuntiationis duæ sunt: vox, unde pronuntiatio: & gestus, unde actio dicitur. Atque harum partium altera ad aures, altera ad oculos attinet, per quos duos sensus, ad animum omnis feré cognitio pervenit. Sed de voce prius: cuius bonitas optanda quidem nobis est primúm: deinde quæcunque ea fuerit, tuenda & exercenda: sic ut omnia quæ proferentur sono vocis, rebus quæ dicuntur, accommodato proferantur. Vocis autem unum est generale præceptum, ne sit gravissima, neve acutissima. Nam submisso illo murmure debilitatur omnis intentio: contra autem dicere omnia clamosé, insanum est. Itaque in intermediis inter imum subimumque spaciis est consistendum. Atque ad vocem obtinendam (ait Tullius) nihil est utilius, quàm crebra mutatio: nihil perniciosius, quàm effusa sine intermissione contentio. Quid ad aures nostras, & actionis suavitatem, quid est vicissitudine & varietate &

con-

continuatione aptius? Itaque ad hanc vocis
moderationem, Gracchus tantam scientiam
& diligentiam adhibuit, ut servum Eryci-
num literatum hominem & peritum, post se
occulto loco haberet, qui concionanti infla-
ret eburneola fistula sonum, quo illum aut
remissum excitaret, aut á contentione revo-
caret. In omni quippe voce est quiddam me-
dium, sed suum cuique voci: hinc gradatim
ascendere vocem, utile & suave est. Nam á
principio clamare, agreste quiddam est: & il-
lud idem ad firmandum vocem est salutare.
Deinde est quiddam contentions extre-
mum, quod tamen inferius est, quám acu-
tissimus clamor: quó te fistula progredi non
finet: & tamen ab ipsa contentione revoca-
bit. Est item contra quiddam in remissione
gravissimum, quóq; tanquam sonorum gra-
dibus descenditur. Hæc varietas, & hic per
omnes sonos vocis cursus & se tuebitur, & a-
ctioni afferet suavitatem. Sed fistulator domi
relinquendus, sensus hujus consuetudinis ad
usum deferendus. Ista est æquabilitas, cui con-
trariam *μενοτινικη* Quintilianus cum Cicero-
ne valde item fugiendam censet. Sed enim
vocalis hujus varietatis moderatrix esse de-
bebit animi cogitatio. Hæc enim summa caus-
sa est pronuntiationis, ut vox sit animi inter-
pres & nuncia. Sunt enim voces, ut nervi in
fidibus: atque ita sonant, ut á motu animi sunt
pulsa.

CAP. 3. DE VOCE IN SINGULIS VERBIS.

Ratio igitur vocis erit in singulis verbis, vel in tota sententia. De verborum autem singulorum pronuntiatione ita Quintil. præcipit: Proponamus nobis (ait) illud Ciceronis in oratione nobilissima pro Milone principium: nonne ad singulas pené distinctiones, quamvis in eadem facie, tamen quasi vultus mutandus est? Etsi vereor (Judices) ne turpe sit pro fortissimo viro dicere incipientem timere. Etiam si est toto proposito contractum atque summissum, quia & exordium est, & solicitum exordium: tamen fuerit, necesse est, aliquid plenius & erectius, dum dicit, Pro fortissimo viro: quam cum, Etsi vereor, & Turpe sit: & Timere. Jam secunda respiratio increpat oportet, & naturali quodam conatu, quo minus pavidè dicimus quæ sequuntur, & quo magnitudo animi Milonis ostenditur. Minimeque deceat, cum Titus Annius ipse magis de Reipubl. salute, quam de sua perturbaretur. Deinde quasi objurgatio sui est, Me ad ejus causam, parem animi magnitudinem afferre non posse. Tum invidiosiora, Tamen hæc novi iudicii nova forma terret oculos. Illa verò jam pené apertis (ut ajunt) tibiis: Qui quocunque inciderint, veterem consuetudinem fori, & pristinum morem iudiciorum requirunt. Nam sequens latum etiam atque fufum est. Non enim corona confessus vester cinctus

cinctus est, ut solebat. Quod notavi, ut appa-
 reret, non solum in membris caussa, sed eti-
 am in articulis esse aliquam pronuntiandi va-
 rietatem: sine qua nihil neque majus, neque
 minus est. Hac Quintilianus de pronuntia-
 tione singularum vocum: in qua troporum
 genera, si qua sunt actiuosa, reluceant necesse
 est. Non enim aliter Ironia, neque Metaphora
 illustrior & animosior intelligeretur.

CAP. 4. DE CANTICO VOCIS.

Sequitur pronuntiatio totius sententiae, in
 qua figurae omnis generis affectusque com-
 prehendantur. Figurae autem verborum cum
 totae sint in numerosis dimensionibus aut re-
 petitionibus, continent illum sine dubio can-
 tum, de quo Tullius & Fabius. Est (ait in Ora-
 tore Tullius) in dicendo etiam quidam can-
 tus obscurior, non hic est Phrygia & Caria Rhe-
 torum epilogus, penes canticum: sed ille quem
 significat Demosthenes & Aeschines, cum al-
 ter alteri obijciat vocis flexiones. Dicit plura
 etiam Demosthenes, illumque sepe dicit voce
 dulci & clara fuisse. Hac Tullius. Sequentia
 Fabius, cum de quodam cantico dixisset: Ta-
 les sunt (ait) illae inclinationes vocis, quas invi-
 cem Demosthenes atque Aeschines expro-
 bant: non ideo improbandae. cum enim uter-
 que alteri obijciat, palam est utrumque fecis-
 se. Nam neque ille per Marathonis, & Platea-
 rum, & Salaminis propugnatores recto sono

» juravit: neque hic Thebas sermone deflevit.
 » Hæc Fabius, unde tantum quendam ora-
 » tionis de vocis flexione & suavitate adhibi-
 » tum ab oratoribus intelligimus: qui sanè to-
 » tus est in illis verborum figuris. Sed tamen
 » etiam cantus ipse permiscetur cum cæteris
 » sententiarum figuris, cumque totis animi af-
 » fectibus.

CAP. 5. DE VOCIS INTENTIONE
 & remissione.

Sed tamen intendendæ vel remitten-
 dæ vocis in oratione tota, quæ est in verbis
 singulis, profodia est. Acutæ exemplum est
 » pro Lig. Vide Cæsar, quam non reformidem,
 » quanta lux tuæ liberalitatis & sapientiæ mihi
 » apud te dicenti oboriatur. Quantum potero,
 » voce contendam, ut hoc populus Romanus
 » exaudiat. Suscepto bello, Cæsar, gesto etiam
 » ex magna parte, nulla vi coactus, iudicio meo
 » ac voluntate ad ea arma profectus sum, quæ
 » erant sumpta contrate. Et hanc Orator ipse
 » contentionem vocis prædixit. Est acuminis
 » diversa vox, & penè extra organum, cui Græ-
 » ci nomen amaritudinis dederunt, supra mo-
 » dum ac penè naturam vocis humanæ a-
 » cerba: ut cùm populus acclamatione adver-
 » sa Ciceronem pro Rabirio agentem turba-
 » ret: Nihil (ait) me clamor iste commovet, sed
 » consolatur, cùm indicat esse quosdam cives
 » imperitos, sed non multos. Nunquam (mihi
 cre-

eredite) populus Romanus hic, qui silet, “
 Consulem me fecisset, si vestro clamore per- “
 turbatum iri arbitraretur. Quantó jam levior “
 est acclamatio? Quin continetis vocem, indi- “
 cem stultitiæ vestræ, testem paucitatis. Prima “
 illa sunt lentiora: postrema vocis amaritudi- “
 nem illam habent. Exemplum gravis & ple- “
 næ vocis est Phil. 2. Si inter cœnam in tuis im- “
 manibus poculis accidisset, quis nõ turpe du- “
 ceret? In cœtu veró populi Romani, publi- “
 cum negocium gerens, magister equitum, “
 cui ructare turpe esset, is vomens, frustis escu- “
 lentis vinum redolentibus, gremium suum, “
 & totum tribunal implevit. In redditione col- “
 lationis, producenda sunt omnia, trahendæ “
 vocales, aperiendæ fauces, quó maior quàm “
 antea, fœditas exprimatur. Vocis autem cir- “
 cumplexæ & moderatæ exemplum est pro “
 Lig. Quid enim Tubero, tuus ille districtus “
 in acie Pharsalica gladius agebat? cuius latus “
 ille mucro petebat? qui sensus erat armorum “
 tuorum? quæ tua mens? oculi? manus? ardor “
 animi? quid cupiebas? quid optabas? “

CAP. 6. DE VOCE AFFECTUUM.

Atque hæc communia affectuum feré o-
 mnium: specialia quædam sunt in singulis af-
 fectibus, quorum pulsium tactumque voces
 exprimunt. Itaque in alio affectu, vocis aliud
 genus est. Qua de re jam ante Aristotelem
 Thrasy-machus ἐν τοῖς ἑλέοις quædam præcepe-

rat: nec Aristoteles primus videtur id animadvertisse, præsertim cùm ab eo Thrasymachus hac de re appelleret. In miseratione igitur, vox erit flexibilis, plena, interrupta, flebilis: ut in illo Gracchanæ orationis loco: Quò me miser conferam? quò vertam? in Capitoliumne? at fratris sanguine redundat: an domum? matremne ut miseram lamentantemque videam & abjectam? Quæ à Graccho Tullius ait acta sic esse oculis, voce, gestu, inimici ut lachrymastenere non possent. In iracundia vox contraria est, acuta, incitata, crebrò incidens. Philip. 2. O præclaram illam eloquentiam tuam, cùm es nudus concionatus! Quid turpius? quid fœdus? quid suppliciiis omnibus dignius? num expectas dum te stimulis fodiam? Hæc te, si ullam partem habes sensus, lacerat, hæc te cruentat oratio. Vereor ne imminuam summorum virorum authoritatem & gloriam: dicam tamen dolore commotus: Quid indignius, quàm vivere eum qui imposuerit diadema, cùm omnes fateantur jure interfectum esse, qui abjecerit? Talem vocem requirit reticentia illa:

Jam calū terramq; meo sine numine venti, &c.

In metu & verecundia contractus & hæsitans sonus est. Terent. Eun.

Totus Parmeno tremo horreoq; postquam aspexi hanc.

Talis vox Ciceronis fuit in plerisque exordiis: ut pro Dejotaro etiam significatur:

Cùm.

Cúm in omnibus caussis gravioribus, C. Cæsar, initio dicendi commoveri soleam vehementiús, quám videtur vel usus, vel ætas mea postulare: tum in hac caussa ita me multa perturbant, ut quantum mea fides studii mei afferat ad salutem regis Deiotari defendendá, tantum facultatis timor detrahat. In voluptate, tenerum, lene, effusum, hilaratum vocis genus optátur. Qualis est illa vox Æneæ, pictum in tapetis Trojæ excidium intuentis:

Constitit, & lachrymans, Quis jam locus (inquit) Achate,

Quæ regio in terris nostri non plena laboris?

En Priamus: sunt híc etiam sua præmia laudi:

Sunt lachrymæ rerum, & mentem mortalia tangunt.

Solve metus! feret hæc aliquam tibi fama salutē.

Dolor sine commiseratione, grave quiddam & imo pressu ac sono obductum requirit. In Pison. Meministine cœnum, cúm ad te quinta feré hora, cum C. Pisone venissem, nescio quod é gurgustio te prodire, involuto capite soleatum? & cúm isto ore fœtido teterrimam nobis popinam inhalasses, excusatione te uti valetudinis, quod diceres vinolentis te quibusdam medicamentis solere curari? quam nos causam cúm accepissemus, (quid enim facere poteramus?) paulisper stetimus in illo ganearum tuarum nidore atque fumo, unde tu nos cúm improbissimé respondendo, tum turpissimé eructando ejecisti? In blandiendo, faten-

F

do, satisfaciendo, rogando, lævis vox & submissa est. Æneid. 4.

*Mene fugis? per ego has lachrymas, dextramq;
tuam, te*

(Quando aliud mihi jã misera nil ipsa reliqui)

Per connubia nostra, per inceptos hymenæos:

Si bene quid de te merui, fuit aut tibi quidquam

Dulce meum: miserere domus labetis, & istam

Oro (siquis adhuc precibus locus) exue mentem.

Atq; hæc de vocis & in singulis verbis & in totis affectibus, moderatione: ad quam exercendam, optimum esse censet Fabius ediscere quàm maximè varia, quæ flexus omnes habeant, eaque quotidie ita dicere, ut agimus, ut simul in omnia paremur. Sic Cicero vitium huic moderationi contrarium emendavit. Omnia enim sine remissione, sine varietate, vi summa vocis, & totius corporis contentione dicebat. Sed peragrata Græcia & Asia, omnium generum Rhetoribus auscultatis, & ad hoc remedium adhibitis, tandem non modò exercitior, sed propè mutatus rediit. Medicina tamen ista continuata est diutius, ut à cœna post Solis occasum frictions, & certorum spatiorum inambulationes tenerentur. Recreandæ vocolæ causa necesse est mihi ambulare: scribit jam ætate gravis ad Atticum. Quintilianus huc adjungit unctio- nes, temperantiam Veneris & victus.

CAP. 7. DE PRÆSTANTIA
actionis.

Hæc-

Haecenus de voce: actionis lex & gestus superest (quam Quintilianus chironomiam appellat) virtutis multo majoris, quam ulla vox esse possit. In iis enim omnibus, quae sunt actionis, inest quaedam vis a Natura data: quare etiam hac imperiti, hac vulgus, hac denique barbari maxime commoventur: verba enim neminem movent, nisi eum, qui ejusdem linguae societate conjunctus est: sententiaeque saepe acutae, non acutorum hominum sensus praetervolant. Actio, quae praese motum animi fert, omnes movet: iisdem enim omnium animi motibus concitantur, & eos iisdem notis & in aliis agnoscunt, & in se ipsi judicant. Argumento magno est Pantomimus, qui solo gestu, sine voce, omnia spectantibus significat: ut gestus in tanta per tot gentes linguarum diversitate, tanquam communis hominum sermo esse videatur. Imo vero etiam bestiarum, quae signis affectus suos enuntiant: quin etiam rerum inanimatarum: sic enim picturae & imagines tacitae loquuntur. Itaque gestus, sermo corporis & eloquentia recte a Cicero nominatur: in eoque summum studium duo summi oratores Demosthenes & Cicero posuere. Demosthenes speculum grande intuens, componebat actionem & gestum corporis: & quamvis fulgor ille sinistras imagines redderet: suis demum oculis, quod efficeret, credidit. Quintiam Satyrum histrionem ad eas artes magi-

strum adhibuit. Et Cicero histrionibus quoque hujus doctrine magistris, Roscio Comædo, & Æsopo Tragædo usus est. Chironomiam verò Quintilianus author est ab heroicis usque temporibus repetitam, ab ipso etiam Socrate probatam, à Platone quoque in parte civilium positam virtutum. Quare nec Aristoteles primus id animadvertit.

CAP. 8. DE GESTU TOTIUS
corporis.

Lex una hîc summa est, ut omnes vocis flexiones subsequatur gestus, non hic verba exprimens Scenicus, sed universam rem & sententiam non demonstratione, sed significatione declarans, laterum inflexione hac forti & virili, non ab scena & histrionibus, sed ab armis, aut etiam à palaestra. Trunco igitur totius corporis orator se ipsum moderetur, & virili laterum flexione, gestumque magis ad sensus, quàm ad verba accommodet. Motus gesticulationibus ridiculus est. Sextus Titius tam solutus & mollis in gestu fuit (sicut est in Bruto) ut saltatio quædam nasceretur, cui Titius nomen esset: & Hortensius, tanquam histrio appellatus gesticularia Dionysia, notissima saltatrix nomine, ut apud Gellium est, & nominatim à Cicerone dictum, in motu & gestu plus artis habuisse, quàm esset oratori satis. Sed in his immoderatum studium reprehenditur: status verò corporis sit secundum

dum naturam erectus & excelsus. Etenim
Natura

*Os homini sublime dedit, cælumq; tueri
Jussit, & erectos ad sydera tollere vultus.*

Contraria autem nutatio & vacillatio, quàm indecora sit, Curionis motus ille argumento est, quem Julius (ut est in Bruto) in perpetuum notavit, cum ex eo in utramque partem toto corpore vacillate quæsivit, quis loqueretur é lintre: & Qu. Sicinius, homo impurus, sed admodum ridiculus. Is cum Trib. Pleb. Curionem & Octavium Consules produxisset, Curioque multa dixisset sedente Cn. Octavio collega, qui devinctus erat fasciis, & multis medicamentis, propter dolorem artuum, delibutus! Nunquam (inquit) Octavi, collegæ tuo gratiam referes, qui nisi se suo more jactavisset, hodie te istic muscæ comedissent.

CAP. 9. DE GESTU CAPITIS,
frontis & oculorum.

Atque hæc de corporis universi gestu: partium item sua quædam ratio est, & quidem præcipua capitis, cum illo corporis statu consentientis. Demisso capite humilitas & modestia significatur: & hoc gestu Poeta verecundiam Regina exprimit. Æneid. I.

Tum breviter Dido vultum demissa, profatur.

Eundem modestiæ gestum proponit Homerus Ulyssis exemplo, quem dicit stetisse o-

culis in terram defixis, immotoque sceptro, priusquam illam eloquentiæ procellam effunderet: eoque gestu par est Ciceronis timorem in principiis significatum esse: quin etiam id testificatur oratione illa, Cùm in omnibus causis, C. Cæsar, &c. Aspectus vertitur eodem, quò gestus corporis: exceptis, quæ aut damnanda, aut removenda sint, ut videamur averfari. Æneid. 3.

-- Dii, talem terris avertite pestem.

Æn. 1. *Haud equidem tali me dignor honore.*
Solo tamē capite gestum facere, aut frequenter facere, vitiosum scenicis doctoribus visum est: frontem ferire in dolore, Ciceroni videtur oratorium, Fabio autem scenicum. Sed in ore ac vultu sunt omnia: in eo autem ipso dominatus est omnis oculorum. Vultus autem imago est animi, indices oculi. Quare cùm effeceris, ne quid ineptum aut vultuosum sit, tum oculorum magna debet esse moderatio: qui quot animi motus sint, tot significationes & commutationes habent, Tullius in Pisone cavillatur oculorum motum. Cùm esses interrogatus (ait) quid sentires de Consulatu meo: gravis author Calatinus, credo, aliquis aut Africanus, aut Maximus, & non Cæsonius semiplacentinus, Calventius: respondes, altero ad frōtem sublato, altero ad mentū depresso supercilio, crudelitātē tibi non placere. Qualis illa nimirū comici patris, interim concitati, interim lenis persona

sona est: similis enim est inæqualitas. Narium, labrorum, menti, cervicum, humerorum vitia magis notantur. Humeros jactabat Demosthenes: sed hoc vitium ita dicitur emendasse, ut cum in angusto quodam pulpito stans diceret, hasta humero dependens immineret: ut si calore dicendi vitare id excidisset, offensatione illa commoneretur.

CAP. IO. DE GESTU BRACHII,
manus, digitorum.

At brachium procerius projectum, quasi quoddam telum orationis est: continuoſque ac decurrentes locos maximè decet, & cum speciosius quiddam uberiusq; dicendum est: sicut illud, Saxa atque solitudines voci respondēt: expatiatur in latus, & ipsa quodammodo se cum militari isto gestu fundit oratio. Sinistrum verò brachium, si quid eo agendum sit, eò uique allevandum est, ut quasi normalem angulum faciat. Manus autem minus arguta, digitis subsequens verba, non exprimens, tantum potest, ut sine hac trunca videatur actio. Nam ceteræ partes loquentem adjuvāt: manus propè ipsa loquitur. Hinc Persianum illud Satyr. 4.

Ergo ubi commota fervet plebecula bile:

Fert animos calida fecisse silentia turba,

Maiestate manus. Sinistra autem sola, nunquam gestum facit: dextræ sese frequenter accommodat. Sic junctis manibus ad-

» dubitatio illa Gracchana agenda est: Quó mo-
 » miser conferam, &c. Quantus veró sit juncta-
 rum manuum gestus, exemplum poëtae de-
 monstrat. Æneid. i.

*Ingemit, & duplices tendens ad sydera palmas
 Talia voce refert: O terq₃ quaterq₃ beati,
 Queis ante ora patrum, Troja sub mœnibus al-
 Contigit oppetere! ---* (tis,

Hic poëta gestum præmonstravit. Manus ve-
 ró complodere, est scenicum. Atque hæc de
 universa manu: in cujus digitis, singularis ge-
 stus quidam est: atque ille in primis maximé
 communis, quo medius digitus in pollicem
 contrahitur explicatis tribus, duoque medii
 sub pollicem veniunt: & gestus est instantior,
 & tribus pollice pressis, index ille (quo Cra-
 sum in exprimendo animi dolore atque im-
 petu scienter usum significat Antonius) expli-
 care solet. Is in exprobrando & indicâdo (un-
 de ei nomen est) alternata ac spectante hume-
 rum manu paulum inclinatus affirmat: versus
 in terram urget: aliquando pro numero uni-
 tatis est. Est autem & ille verecundæ orationi
 aptissimus, quo quatuor primis leviter in
 summum coeuntibus digitis, non procul ab
 ore, aut pectore fertur ad nos manus, & dein-
 de prona ac paululum prolata laxatur. Quin-
 tilianus credit hoc modo cœpisse Demosthe-
 nem in illo pro Ctesiphonte timido summi-
 soque principio: sic item formatam Cicero-
 nis manum, cum diceret: Si quid est in me inge-
 ni

nii(judices) quod sentio, quám sit exiguum, “
 &c. Atque digitorum gestus tam insignis est:
 vetat tamen Tullius, ne ullæ sint argutiæ digi-
 torum, ne ad numerum cadat articulus. Fit &
 ille habitus, qui pacificator in statuis solet ef-
 se, qui inclinato in humerum dextrum capite,
 brachio ab aure protenso manū infesto polli-
 ce extendit: qui quidem maximé placuit iis,
 qui se dicere sublata manu jaçtabant.

CAP. II. DE GESTU PECTORIS,
femoris, pedis.

In cæteris vitia feré notata sunt: ut pectus
 ac ventrem projicere: cædere etiam pectus,
 Fabio scenicum est. At femur ferire (quod A-
 thenis primus fecisse creditur Cleon) usitatū,
 & indignatos decet, & excitat auditorem. In
 pedibus veró status & incessus observatur. In
 dextrum ac lævum latus vacillare, alternis pe-
 dibus insistendo, ridiculum est. Supplosio ta-
 men pedis in contentionibus & incipiendis
 & finiendis est opportuna. Incessus permissus
 est oratori, sed rarus, & tantum in causis pu-
 blicis, ubi suggestum amplum & spatiosum
 est: ubi etiam multi sunt judices: proindeque
 in senatu, ubi plures, & in concione, ubi lon-
 gé plurimi. Discursare tamen ineptissimum:
 urbaneque Flavius Virginius interrogavit de
 quodā suo antisophiste, quot millia passuum
 declamasset.

Atque hæc de corporis gestu, qui magnis

Oratoribus instrumentum eloquentiæ profusum admirabile fuit, quin adversus oratores, hujus ipsius artificii fastidiosos contemptores, argumentum hinc sumptum est. Nam cum Tullius adversus Callidium, hæresis illius oratorem diceret, pro argumento refutationis posuit, quod veneni sibi comparati causam tam soluté egisset, tam leniter, tam oscitanter, tam sine corporis gestu. Tu, Marce Callidi (inquit) nisi fingeres, sic ageres? præsertim cum ista eloquentia, alienorum hominum pericula defendere acerrimé soleas, tuum negligeres? ubi dolor? ubi ardor animi? qui etiam ex infantium ingeniis elicere voces & querelas solet? nulla perturbatio animi, nulla corporis: frons non percussa, non femur: pedis (quod minimum est) nulla suppositio. Itaque tantum abfuit, ut inflammares nostros animos, somnum isto loco vix tenebamus. Sic Tullius Callidium in ipso foro, tanquam in aliquo Rhetoricæ ludo condiscipulum, non satis in arte, quam profiteretur, attentum & consideratum vellicavit.

RHETORICÆ AVDO-

MARI TALÆI

FINIS.

INDEX CAPITVM IN DVOS AVD. TALÆI

RHETORICÆ

LIBROS.

CAP.		PAG.
I	<i>Quid Rhetorica, & quantas habeat vires</i>	
	pag.	II
2	<i>Quid Tropus, κατὰ γένους, ὑπερβολή, ἀλληγορία</i>	
	12	
3	<i>Metonymia causse quid</i>	13
4	<i>Metonymia effecti quid</i>	15
5	<i>Metonymia subjecti quid</i>	ibid.
6	<i>Metonymia adjuncti quid</i>	17
7	<i>Ironia quid</i>	19
8	<i>Metaphora quid</i>	22
9	<i>Synecdoche membri quid</i>	24
10	<i>Synecdoche speciei quid</i>	25
11	<i>Synecdoche integri quid</i>	27
12	<i>Synecdoche generis quid</i>	ibid.
13	<i>Troporum epilogus</i>	28
14	<i>Figura quid, & quid figura dictionis</i>	29
15	<i>Dimensio sonorum poetica vel oratoria</i>	
	30	
16	<i>Metrum quid, ejusq; primi authores</i>	32
17	<i>Numerus oratorius quid, & ejus origo</i>	35
18	<i>Quomodo observatus</i>	37
19	<i>Epizeuxis soni & dictionis</i>	41
20	<i>Anadiplosis quid</i>	43

INDEX.

21	Climax quid	ibid.
22	Anaphora seu relatio quid	44
23	Epistrophe seu conversio quid	45
24	Epanalepsis seu resumptio quid	47
25	Epanodus seu regressio quid	ibid.
26	Paronomasia quid	48
27	Polyptoton quid	49
28	Quid figura sententiae, & quas vires habeat ad movendum prae venustate figura di- ctationis	50
29	Exclamatio quid	51
30	Epanorthosis quid, & quam varii usus	54
31	Aposiopesis quid	55
32	Apostrophe quid	56
33	Proposopœia quid, quantaq; & audacia & prudentiae	58
34	Addubitatio quid, & quanti usus	63
35	Communicatio quid	65
36	Occupatio quid	67
37	Permissio quid	68
38	Concessio quid, & cuius usus	69
39	Tropi & figura quò plures concurrunt, tan- tò plus efficiunt	70

IN LIBRVM SECVNDVM.

1	Pronuntiatio quid	71
2	Pronuntiationis partes, vox & gestus	74
3	Vocis ratio in singulis verbis	76
4	Vocis cantus à Cicerone, Demosthene, Aeschine, Quintiliano	77
	§ Vocis	

INDEX.

5	Vocis intentio & remissio quid	78
6	Vox affectuum à Thrasymacho primùm observata, non ab Aristotele	79
7	Actionis lex chironomia, & prestantia	83
8	Gestus subsequatur vocem	84
9	Gestus capitis in modestia & metu	85
10	Gestus brachii tanquam teli ubi deceat	87
11	Gestus pectoris ferè scenicus	89

FINIS.

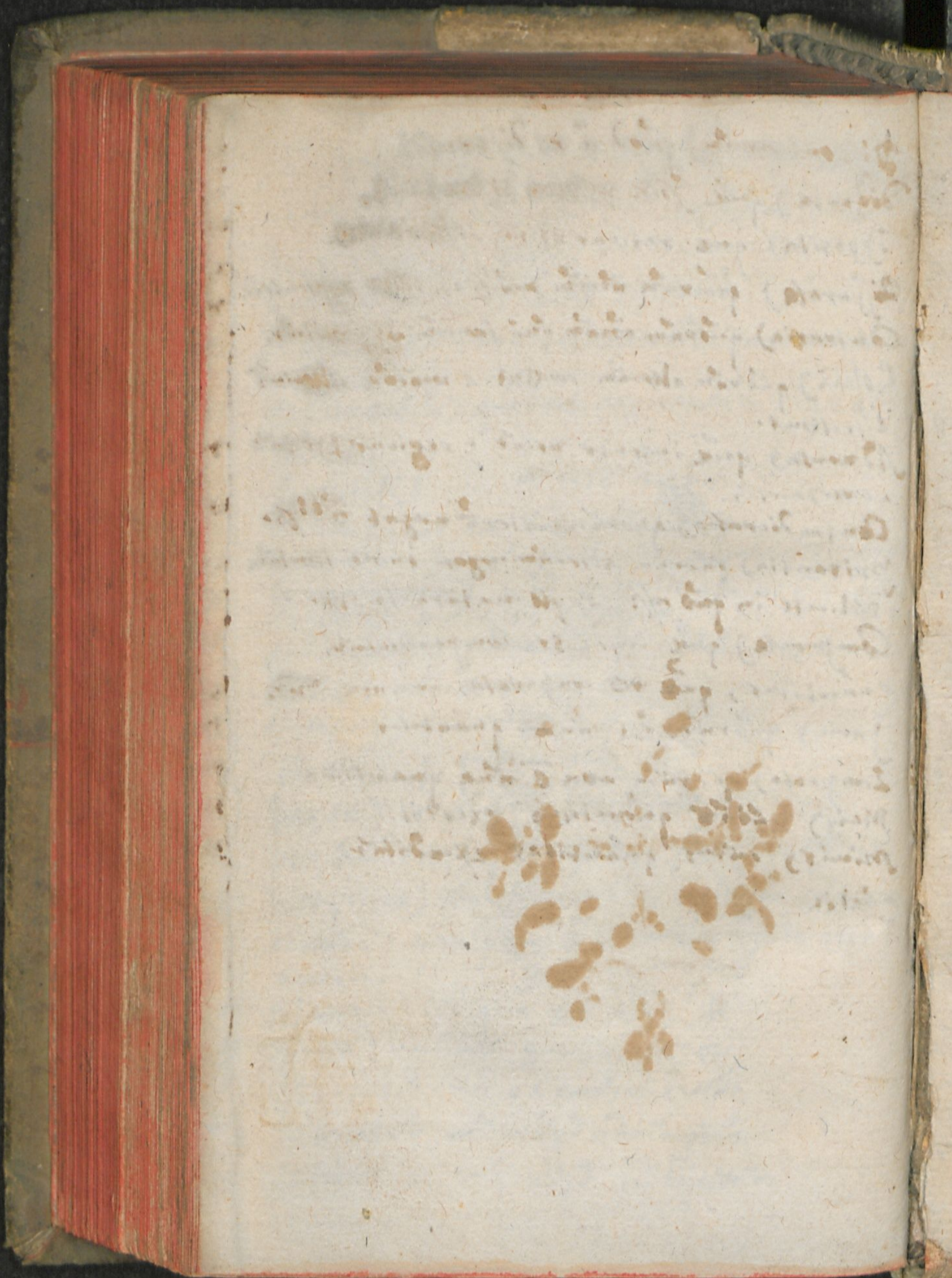

DE Dialectica Synopsi a Iohanne Bechovero
Schola Mulhousinae Rectore ex Rami quam
praevisime excerpta.

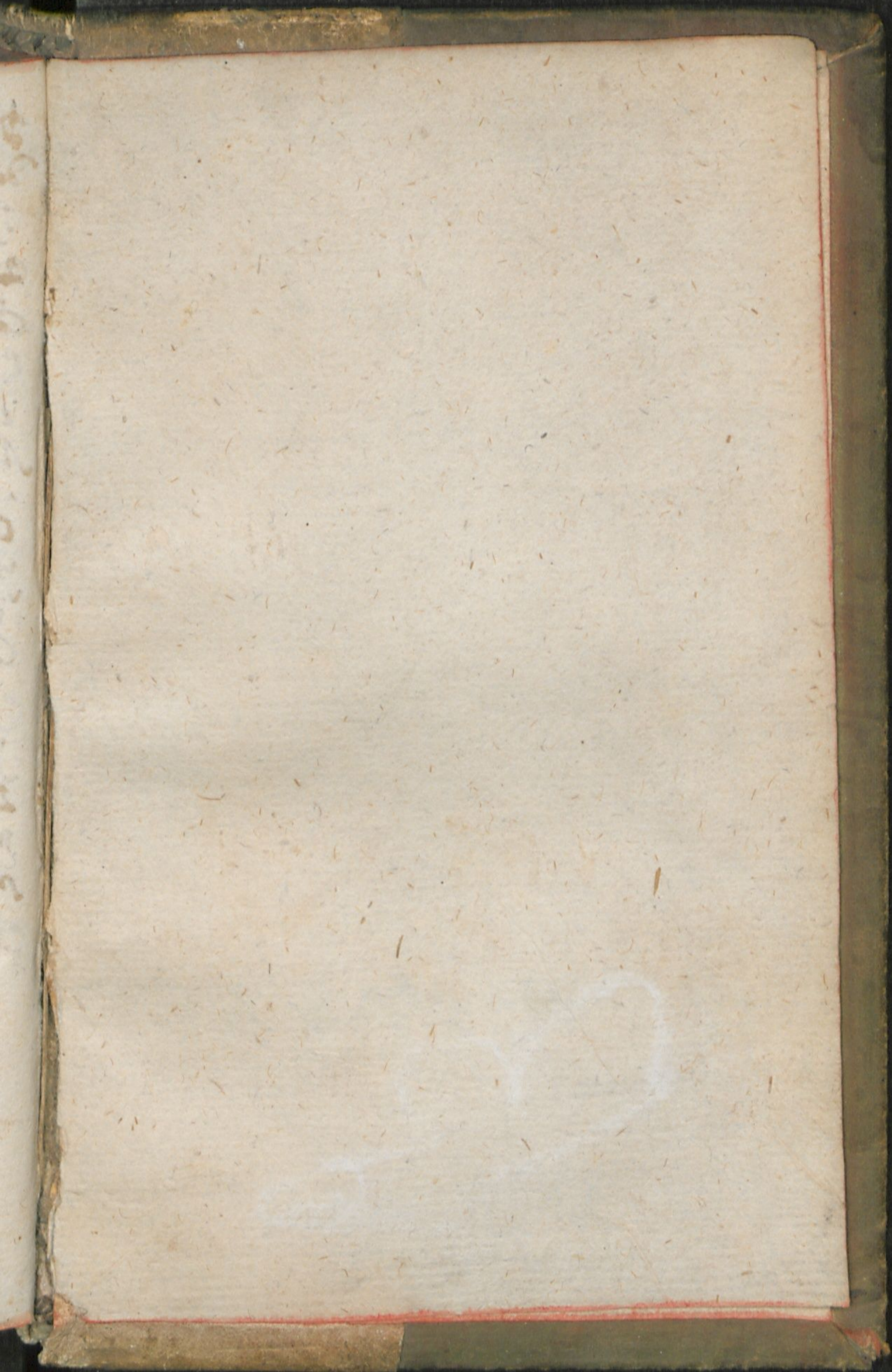
- 1 Dialectica) est ars bene disserendi.
- 2 Invention) est pars dialectica de invenendis
Argumentis.
- 3 Argumentum) quod ad arguendum aliquid affe-
rum est.
- 4 Artificiale) quod ex arte augetur.
- 5 Primum) quod est sine origine.
- 6 Simplex) quod simpliciter et absolute videtur.
- 7 Concentratum) quod consentit cum re quae arguitur.
- 8 Absolutum) causa et effectum.
- 9 quodammodo) subiectum et adiunctum.
- 10 Causa) cuius vi res est.
- 11 Efficiens) est causa a qua res est.
- 15 Formam) per quam res est.
- 13 per se) quae sua facultate efficit.
- 14 per Aliud) quae externa facultate efficit.
- 12 Necessitas) cum efficiens vi cogit ad efficien-
- 13 Tarditas) cum per efficiens cogit aliquid
accidit.
- 14 Materia) ex qua res est.
- 15 Formis) cuius generis res est.
- 16 Effectum) quod ex causa existit.
- 17 Subiectum) cui aliquid adiungitur.
- 18 Adiunctum) cui aliquid subiectum.

Dissentantia) quod a re dissentit
Diversa) quae sola ratione dissentit.
Opposita) quae ratione et re dissentit.
Dissimulata) quorum unum multo pariter opponitur.
Contraria) quorum unum nisi factum opponitur.
Relata) quorum alterum constat e materia alterius
effectionis.
Adversas) quae inter se velut e regione opposita
adversantur.
Contradictoria) quorum alterum negat in logis.
Privantia) quorum alterum negat in se factum
subiecto in quo aff: sunt materia in se.
Comparata) quae inter se comparantur.
Quantitas) quae res comparat quanta sunt.
paria) quorum est una quantitas
Iniqua) quorum non e una quantitas
Max) aliam quantitas excedit.
Minus) aliam quantitas exceditur.
Qualitas

[Faint, illegible handwritten text, likely in a historical script, possibly Latin or German. The text is mostly obscured by staining and fading.]

AB : 37 $\frac{5}{K,1}$

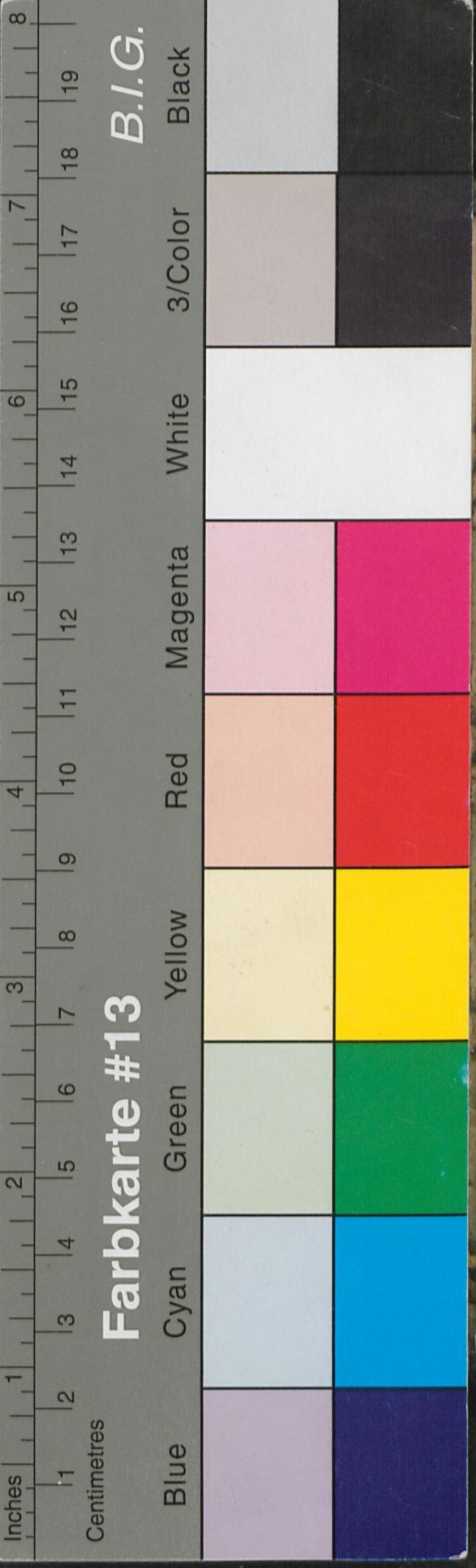
X 2199978

Sb.

A
33

AVDOMARI

TALÆI RHE-
TORICA

E

P. RAMI REGII PRO-
FESSORIS PRÆLECTIONI-
BUS OBSERVATA.

*Cui prefixa est epistola, qua Lectorem de omni-
bus utriusq; viri scriptis propediem
edendis commonefacit.*

FRANCOFURTI
Apud hæredes Andreae Wecheli,
M. D. LXXXII.

cons. 2. 8. 10.

